

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.**

28e jaargang nr. 4

15 juli 1999

INHOUD

- Pierre Kluyskens Norbert Cornelissen.	186
- Paul Bergmans Inventaire Archéologique: Miniaturen van een Vlaamse Bijbel uit de XVe eeuw.	193
- G. Broget Den Ehwe Mort bij Tsin Tsacobs en 't Beverhoutplein.	195
- Karelke Waeri Gentse liedjes: De Prondelmarkt.	207
- David Maes Het Gents Kerkepad (Vervolg). O.L. Vrouw ter Hooiekerk. (Klein Begijnhof - Lange Violettenstraat)	209
- Daniël Van Ryssel Ik zou daar een boek kunnen over schrijven: De charmes van de dagelijksheid (Vervolg)	215
- Hugo Collumbien Gentse memoriedagen: 20-21 April.	231
- Alfons Van Werveke Oudheidkundige kroniek: De Spiegelhofstraat.	236
- Bibliografie.	238
- Vraag en Antwoord.	240
- Lezers schrijven ons.	241

NORBERT CORNELISSEN

Een van de meest "Gentse" figuren in de 19e eeuw was een Antwerpenaar. Over deze boeiende persoonlijkheid laten wij hier een artikel volgen dat Pierre Kluykens 30 jaar geleden schreef.

En we doen dat omdat het op 31 juli 150 jaar geleden zal zijn dat Norbert Cornelissen stierf.

Wij vertalen uit het Messenger des Sciences historiques van 1849: "De Nestor van onze schrijvers, de aangename en spirituele Cornelissen, is op 1 augustus jl. te Gent overleden, in de ouderdom van 82 jaar. Hij werd te Antwerpen in 1767 geboren. Hij was een trouwe medewerker van ons tijdschrift dat hij in 1823 hielp stichten, en wij treuren om zijn heengaan. In een volgende aflevering zullen wij zijn volledige levensbeschrijving geven, zo mogelijk met een portret van de afluivige".

Het was kort, bondig, banaal en in elk geval bitter weinig als doodsbericht voor iemand die jarenlang de redactie van het Messenger belangwekkende artikels had bezorgd. De Redactie sloeg ten andere haar belofte van een uitvoerige biografie in de lucht, want het duurde zo maar eventjes 33 jaar vooraleer in het Messenger van 1882, onder de pen van Louis Hymans, een omstandige levensbeschrijving van Egide-Norbert Cornelissen verscheen, die ten andere zekere onnauwkeurigheden in de tekst van 1849 rechtzette. Het doorgaans zo betrouwbare Messenger had zich nu eenmaal deerlijk vergist wanneer het zo lakoniek het overlijden van een van zijn stichters en trouwe dienaars aankondigde.

Cornelissen was nl. geen 82 jaar oud wanneer hij op 31 juli en niet op 1 augustus 1849 overleed, want hij werd te Antwerpen geboren, niet in 1767, maar nu juist twee eeuwen geleden op 12 juli 1769, hetzelfde jaar als Napoleon en als Lieven Bauwens.

Zulks wordt ons bevestigd door de documenten van de burgerlijke stand en ook door de tekst die aangebracht werd op het grafmonument dat men Cornelissen in de Augustijnerkerk te Gent oprichtte.

Zelden heeft iemand in de geschiedenis van Gent, buiten de officiële gezagdragers, een zo diepgaande invloed, vooral dan op cultureel en artistiek vlak, uitgeoefend als Norbert Cornelissen, een all-round-man, net als zijn tijdgenoot en vriend Karel van Hulthem.

Men mag zonder enige overdrijving beweren dat gedurende een halve eeuw geen enkele plechtigheid, geen enkel feest, geen enkele prijsuitdeling, stoet, manifestatie, zelfs geen enkele culturele activiteit plaatsvond, zonder dat Cornelissen bij de inrichters, de feestredenaars of achter de schermen optrad. Hij heeft oneindig veel gepresteerd in het domein van kunsten, letteren, weten-

schap, oneindig veel redevoeringen afgestoken, oneindig veel geschreven, oneindig veel gedaan voor zijn stad, maar van dit alles is er weinig overgebleven, in die zin dat niets werd samengebundeld of in boekvorm verscheen, en dat men een na een de geschiedenis van ontelbare maatschappijen en instellingen, de kranten en tijdschriften zou moeten uitpluizen om deze reusachtige productie en activiteit te reconstrueren.

Hij die het tot een zo ver gevorderde leeftijd bracht, heeft nooit de onontbeerlijke uurtjes van rust en verpozing gekend die hem hadden toegelaten dit oeuvre te bundelen of althans het beste ervan in boekvorm voor tijdgenoten te laten verschijnen en voor het nageslacht te bewaren.

Zoals een Lieven Bauwens, een Karel Van Hulthem, mogen wij een Norbert Cornelissen niet bekijken met de ogen van onze tijd en niet beoordelen naar de maatstaven van de tweede helft van de XXe eeuw.

Er is sedert 1769 en zelfs sedert 1849 zoveel veranderd op sociaal en politiek vlak, op gebied van begrippen als vaderlandsliefde, maatschappij, dat het totaal onmogelijk en onrechtvaardig zou zijn op mensen uit die tijd onze hedendaagse beoordelingscriteria toe te passen.

Cornelissen was 5 jaar oud toen Lodewijk XV stierf, 11 wanneer Maria-Theresia overleed, hij kende alle mogelijke politieke regimes, het Oostenrijkse, het Franse, het Hollandse, het Belgische, met tussenin nog een paar intermezzo's als de Brabantse Omwenteling. Wanneer Cornelissen nog duivels actief, op 80 jarige ouderdom overleed, was de toekomstige Leopold II, koning der Belgen, reeds een jongeling van 14 jaar!

Ja, in die tijd kende men geen stoom, of sexbommen, geen Spoutniks of Apollo's, maar wereld en maatschappij ondergingen niettemin een zeer snelle wijziging en niets is zo totaal verschillend van de maatschappij van vóór 1789 als deze die tot stand kwam onmiddellijk na de Franse Omwenteling.

Norbert Cornelissen heeft al die periodes gekend, al de verschillende politieke regimes gediend, is onder alle bewinden die elkaar opvolgden, even actief gebleven, maar bovenal is hij in al die jaren even populair kunnen blijven. Hij heeft achtereenvolgens de Marseillaise, het Wilhelmuslied en de Brabançonne gezongen, Napoleon, Willem I en Leopold I trouw gediend en niemand heeft het hem in die jaren verweten omdat hij in alles en overal de belangen van zijn stad en van zijn stadsgenoten heeft behartigd.

Wanneer wij schrijven "zijn stad" is het niet Antwerpen waar hij geboren werd maar Gent waar zijn veelzijdige gaven tot uiting kwamen; hij heeft twaalf ambachten zonder enig ongeluk uitgeoefend!

Wanneer iemand tachtig wordt kunnen de mensen zich moeilijk inbeelden dat die grijsaard ook eens jong is geweest, bezielde met allerhande revolutionaire gedachten en idealen, dat hij die men viert en huldigt om zovele jaren dienst, lidmaatschap of voorzitterschap, een onstuimige volbloed was en dat degene die men naar zijn laatste rustplaats brengt eens in zijn jeugd een symbool van dynamisme en van enthousiasme was.

Cornelissen is die volbloed geweest en hij is het zeer lang gebleven. Zijn redevoeringen als zestiger en als kranige zeventiger zinderen nog steeds van geestdrift zoals in zijn jeugdijaren.

Antwerpen had hij vroeg verlaten om ergens in de Kempen zijn eerste schoolonderricht te ontvangen. Hij is als knaap verstandig, nerveus, loopt met de kop vol nieuwe gedachten die nog officieel uit den boze zijn maar die men heimelijk, ten tijde van Jozef II, in de intellectuele middens verspreidt en grondig leest en verslindt.

De Universiteit van Leuven telt hem dra bij haar studenten ingeschreven in de Faculteit Wijsbegeerte.

Wanneer de Brabantse Omwenteling losbreekt, is onze filosoof in de dop, dan ook, in zijn jeugdig enthousiasme, een van de allereersten om het kamp van de Omwenteling te vervoegen en als soldaat dienst te nemen in het leger van Vander Mersch.

De onenigheid van de leiders van de opstand en de uiteindelijke nederlaag van deze Brabantse Omwenteling in dewelke hij zoveel hoop en vertrouwen had gesteld, waren voor Cornelissen een bittere ontgoocheling.

Heeft deze hem aangezet filosofie en utopie voorlopig de rug toe te keren en einde 1790 een plaats van boekhouder in een handelsbedrijf te aanvaarden? Het baantje blijft hem in elk geval niet lang boeien, hij dient ontslag in en trekt in april 1792 naar Italië: het is er alles behalve pluis, vooral te Rome waar hij een tijdlang verblijft en getuige wordt van de moord op de Franse afgevaardigde Hugou de Bassville. Cornelissen die het ergste vreest en geenszins geneigd is zijn leven te wagen voor andermans ruzie en twisten, vlucht naar Noord Italië, geraakt er in een lastig parket, wordt uit Genua verdreven en keert nogal beteuterd naar België terug, dat inmiddels het nogal ongewenst bezoek heeft ontvangen van de legers van de Franse Republiek.

Cornelissen die Frans en Nederlands machtig is, zich in beide talen (en ook in het Italiaans) perfect uitdrukt en vlot schrijft wordt vertaler in de afdeling Openbaar Onderwijs te Brussel waar men gelukkig na enkele weken inziet dat die 25-jarige jongeling meer waard is dan godganse dagen administratieve omzendbrieven, verordeningen en reglementen te vertalen.

Zijn oversten sturen hem naar de Ecole Normale te Parijs samen met twee andere jongens die het ver zouden brengen in het leven, Rouppe die later burgemeester van Brussel werd en Van Meenen die wij enkele jaren nadien zouden aantreffen op het Nationaal Congres en als voorzitter van het Hof van Cassatie. Met wat meer ambitie zou Cornelissen het ongetwijfeld even ver hebben gebracht, doch hij was te fantast, te weetgierig, te bemoelial om zich lange tijd exclusief op hetzelfde toe te leggen.

Hij bleef een zestal maanden in de Franse hoofdstad, keerde naar België terug waar hij bestuurchef in de afdeling Openbaar Onderwijs werd. Enkele maanden later treffen wij hem aan in de waardigheid van secretaris-generaal van het

pasgestichte Nyledepartement, in 1797 te Tienen als commissaris van de uitvoerende macht, post die hij opgeeft om privé-secretaris te worden van een oud-professor in kerkelijk recht van de Leuvense Alma Mater, inmiddels Fransman genaturaliseerd en Minister van Justitie van de Republiek geworden!

In de Franse hoofdstad komt Cornelissen in contact met tal van landgenoten, o.a. met Karel van Hulthem en Van Toers die op dat ogenblik weinig gelukkige dagen slijten in de Temple, als gijzelaars.

Opnieuw is Egidius Norbertus zijn baantje en het Parijse leven beu en voelt hij er tevens weinig voor om zich definitief in Antwerpen te gaan vestigen. Hij geeft misschien onder invloed van Van Hulthem, de voorkeur aan Gent waar hij in 1799 arriveert en er juist geteld een halve eeuw zal blijven.

De Gentse Universiteit waar hij een aanzienlijke rol speelde, de Maatschappij voor Schone Kunsten, de Kruidtuin, de letterkundige en artistieke kringen, het toneelleven hebben hem oneindig veel te danken. De stad Gent is hem in al die soms zo uiteenlopende domeinen, veel verschuldigd, maar te Gent wordt men niet populair, zelfs wanneer men zeer verstandig en zeer actief is, indien men nooit een glimlach op de lippen heeft.

Cornelissen was verstandig, actief, hij was ook een joviale kerel die van het leven met volle teugen genoot, die graag een mop tapte, een poets bakte, voor geen galgenhumor terugschrok en in alle omstandigheden een onverbeterlijke humorist bleef aan wie men veel vergaf.

Wie had zich in die jaren, in gans Europa, kunnen veroorloven zijn vingers in de snuifdoos te gaan roeren van Napoleon, wanneer deze ze bij een plechtigheid bovenhaalde? Dat mocht alleen een Norbert Cornelissen en Napoleon bleef geen andere oplossing over dan eens hartelijk om de poets te lachen.

Wie had met zoveel sarcasme over een afgestorven raadsheer durven schrijven?

Hier ligt de conseiller Lebegge, er valt niets anders van te zegge. Met of zonder handtekening, men wist te Gent dat het enkel kon uitgaan van Cornelissen, de man over wie zeker iets en zelfs veel te zeggen is...

Zich zelf blijven welke ook de omstandigheden mochten zijn in de welke men moet leven en handelen: dit is, indien niet de leus, dan toch de gedragslijn geweest van Norbert Cornelissen, de man en dienaar van alle politieke regimes die elkander in galop in die bewogen tijd opvolgden, en ondanks alles de meest zelfstandige in elk geval de meest originele figuur van het toenmalige Gent.

Hij hoefde niet eens zijn naam onderaan een artikel of een mop te plaatsen: iedereen te Gent wist onmiddellijk dat het uit zijn pen of zijn koker kwam.

Wanneer Keizer Napoleon, in 1810, voor de tweede maal een bezoek brengt aan Gent, hangt de stad vol wimpels en opschriften die de lof verkondigen van de roemrijke generaal die zoveel overwinningen op de Verbondenen heeft behaald. Enkele uren vóór de intrede van Napoleon en Marie-Louise doen de

politieke commissarissen die voor de stipte naleving van de bevelen en protocol instaan, een laatste inspectietochtje en plots houden zij halt voor het Klein Vleeshuis op de hoek van Korte Dagsteeg en Vogelmarkt. Het opschrift op de gevel van het gebouw aangebracht, lijkt hen verdacht en dubbelzinnig: het kan zowel een belediging als een compliment zijn, en in een bezet gebied, is het minste teken van humor een verdoken aanval tegen de bezetter. "Les petits bouchers de Gand à Napoléon le Grand" luidt het opschrift, Senu stricto kan het natuurlijk betekenen: "de kleine vleeshouwers van Gent aan Napoleon de Grote", maar het kan ook beduiden - alles hangt af van de bedoeling van de opsteller -: "de kleine beenhouwers van Gent aan Napoleon de grote beenhouwer, alias afslachter van het mensdom".

Zekerheidshalve wordt de politie erbij geroepen om het verdacht opschrift weg te nemen. Men heeft er toen hartelijk om gelachen, en geen Gentenaar die toen niet geweten heeft en ook geen ambtenaar van de Franse administratie, dat die tekst enkel kon worden opgesteld door de spirituele en guitige Norbert Cornelissen, maar niemand die een pink had durven verroeren om de auteur enige last te berokkenen: de populaire Norbert was taboe!

Het was ten andere zijn proefstuk niet in het genre. Bij het eerste bezoek van Bonaparte, toen nog eerste Consul, aan Gent in 1803, had Karel van Hulthem, in opdracht van de overheden, zorgvuldig in Latijnse auteurs, een aantal teksten uitgekozen die, toegepast op Napoleon, op allegorische wijze de heldendaden van de jeugdige generaal bezongen en die men in mooie letters op allerhande triomfbogen en spandoeken had overgeschreven.

Napoleon luisterde verveeld naar de uitleg die van Hulthem hem over al deze sibilijnse opschriften gaf en zegde hem op een bepaald ogenblik, om van de zagerij af te zijn: "Zeer mooi van Hulthem, laat het allemaal zwart op wit drukken en stuur het mij dan op".

Het was Norbert Cornelissen die met het drukken gelast werd. Zou de joviale kerel de gelegenheid niet te baat nemen om samen met de tekst, een giftige pijl af te schieten? En of! Een passus uit Vergilius bood hem daartoe de gelegenheid: "...Ik zie U eindelijk terug, luidde het vers, nadat Gij gedragen op verre landen en zeeën..." het "vectum" (gedragen) werd, zgd. door de schuld van het zetduiveltje een "victum" waardoor de tekst dan betekende: "Gij die ter land en ter zee werd overwonnen"!

In Parijs werd het meer dan een gewoon incident; van Hulthem trachtte zich schijnheilig (want hij was op de hoogte van de grap) uit de slag te halen door met de pen de verdachte i in een e te verbeteren, doch het mocht niet baten en alles eindigde op bevel van de Minister van Binnenlandse zaken, met een auto-da-fe: al de exemplaren van het boekje werden verbrand, op een twaalfstal na die reeds door van Hulthem waren uitgedeeld geworden. Hoevele van die tien of twaalf exemplaren zijn meer dan anderhalve eeuw tot ons geraakt? Wij bezitten een van die exemplaren met de beruchte pentrek van Van Hulthem,

zorgvuldig in onze bibliotheek, als het mooiste voorbeeld van de Tijn Uilenspiegelgeest van de sympatieke Cornelissen.

Denkt nu niet dat Cornelissen zijn dagen sleet in het moppentappen! Hij deed het graag maar hij werkte ook graag.

Het was Lieven Bauwens die hem in de administratieve carrière vaste voet deed krijgen nadat hij reeds een paar onbeduidende functies had uitgeoefend. Bauwens die in 1800 burgemeester of meier van Gent werd, had het enkel aanvaard in de hoop en in de overtuiging een einde te stellen aan allerhande misbruiken van het Frans bestuur, en om zoveel mogelijk zijn stadsgenoten in die moeilijke tijden bij te staan. Bauwens die op een nieuwe, jonge en flinke ploeg medewerkers wou rekenen, deed dan ook beroep op de naartstige Cornelissen die bureeloverste in de zgh. "police administrative" die o.m. het Openbaar Onderwijs en de Schone Kunsten behelsde, twee kolfjes naar zijn hand. Burgemeesters komen en gaan, politieke regimes sneuvelen roemrijk of roemloos, maar de Administratie, met haar hoofdletter, haar personeel, haar goede en slechte gewoonten, blijft. Norbert Cornelissen die de plaats aanvaard had om zijn vriend Bauwens een dienst te bewijzen en een handje toe te steken, zag hem na enkele maanden van het stadhuis verdwijnen en ook zijn opvolgers en het Frans en het Hollands bewind, doch hij had er inmiddels vaste wortel geschoten.

Hij werd achtereenvolgens adjunct-secretaris van de meier, leraar in de geschiedenis aan de Centrale School van het Schelvedepartement, secretaris van de Werkrechtersraad, bureeloverste van de afdeling Kunsten (met een jaarwedge van... 600 fr.).

Bij de stichting van de Gentse Universiteit door Willem I, werd de gewezen dienaar van het Frans bestuur, lid van het College van Curatoren, en in 1820, secretaris-inspecteur van onze Hogeschool, ambt dat hij tot in 1835 met even veel vlijt als talent bleef vervullen.

Hij was lid van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen en Letteren van Brussel, lid van het Koninklijk Instituut der Nederlanden en van tientallen plaatselijke, nationale en buitenlandse verenigingen.

Zijn administratieve loopbaan eindigde in 1836, In het Staatsblad werd zijn loopbaan een laatste maal geminuteerd: "Een koninglijk besluit van den 25 dezer (januari) verleent aan den heer Aegidius Norbertus Cornelissen, gewezen secretaris-inspecteur der hoogeschool van Gend, een pensioen van 3527 francs, voor 40 jaren 4 maanden en 2 dagen openbaren dienst, door den staet beloond". Het jaar nadien, op 16 juli 1837, brachten vier van de voornaamste Gentse maatschappijen hem tijdens een van die banketten die hij zo zeer op prijs stelde, een onvergetelijke hulde. Het waren de Maatschappij voor Schone Kunsten, de Mij voor Landbouw en Kruidkunde, de Mij St.-Cecilia en het St-Jorisgild, allen steunpilaren van het artistieke, cultureel, sociaal of ontspanningsleven te Gent, maatschappijen in dewelke Cornelissen in al die jaren de spil van alle activiteiten en initiatieven was geweest.

De gouden erepenning, werk van Karel Onghena, die hem op dat banket werd overhandigd, was de bekroning van een loopbaan die geheel in het teken had gestaan van de dienstvaardigheid en van de verheerlijking van het schone in de Kunst en in de Bloemen.

Burgemeester van Crombrugge had het in zijn tafelrede over de verdiensten van deze nederige en toegewijde dienaar van de stad: "C'est dans votre mérite personnel, dans votre caractère doux et aimable, dans les services que vous avez rendus que vous devez trouver le motif de nos sentiments envers vous: ces sentiments si purs sont ceux de la reconnaissance, d'une amitié franche et vraie".

Op zijn beurt en in drie dozijnen gelegenheidsverzen vol bombast, bracht J.F. Willems hulde aan zijn vriend Cornelissen:...

Gentsche bloemen sieren 't hair
Dat voor Gentsche kunstvlyt grysde;
Want waer leeft de kunstenaer
Wien uw pen geen eer bewysde?
Elk een roep dan, die u Kent,
Leef nog lang tot roem van Gent!

Prudens van Duyse trachtte dit gedicht in gezwollenheid te overtreffen, hetgeen op dergelijke banketten ten zeerste in de smaak viel en rijmde een paar verzen bijeen met volgende apotheose:

't Eeregoud, door dank geschonken
Mag op d'eelsten boezem pronken,
En die boezem klopp' nog lang!

De hulde was verdiend want Cornelissen was in het begin van de XIXe eeuw, "de" man geweest die in ons land en meer bepaaldelijk in het Gentse de heropstanding, herleving van kunst en letteren verwezenlijkte. Zijn volmaakte kennis van het Latijn, het Frans en het Nederlands (hij was het die J.F. Willems werk het eerst bekroonde), zijn dynamisme, zijn onmetelijke geestdrift en zijn actief optreden bij het stichten en doen floreren van zovele maatschappijen hebben oneindig veel bijgedragen tot het ontstaan van liefde tot het Schone en tot de Kunsten.

Cornelissen heeft het Gents publiek kunnen warm maken voor dat cultuurleven in al zijn aspecten: bij het inrichten van tentoonstellingen en kunstsalons, op de prijsuitdelingen van scholen en Academie, in de schoot van de Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde, van de rederijderskamers, van de gilden van zang- en toneelmaatschappijen, overal waar hij nuttig kon zijn, was hij het haantje van de toren, de noeste werker, de geprezen feestredenaar, de joviale Gentenaar die in alle middens, bij jong en oud, rijk of arm populair was. Hij bewam dat de grote Franse schilder Louis David te Gent zou exposeren, hij bewam de medewerking van de beste schilders en beeldhouwers voor de Salons van Gent, hij werkte tot de rehabilitatie van Jacob van Artevelde en tot

het plaatsen van zijn beeld in het stadhuis, hij deed door zijn stadsgenoten planten en bloemen beminnen, gaf aan onze stad de faam van de Bloemenstad tot ver buiten onze grenzen. Hij moedigde de Vlaamse Kunst aan, de Letterkunde in al haar gedaanten en hij werkte tot op zijn laatste levensdag toen hij stierf aan de gevolgen van de cholera morbus.

Pierre KLUYSKENS

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 72

Op 21 mei 1898 stelde Paul Bergmans in de rubriek "Miniaturen - Bibliotheek van de Stad Gent, Mss. 632 - XVe eeuw (rond 1469)" in het Frans een fiche op over

Miniaturen van een Vlaamse Bijbel uit de XVe eeuw

De op volgende bladzijde afgebeelde miniatuur versiert een handschrift uit de XVe eeuw dat zekere delen bevat van een Vlaamse vertaling van de bijbel en bewaard wordt in de bibliotheek van de Stad en van de Universiteit van Gent (n° 632). Het is afkomstig van de verzameling van L. van Gobbelschroy.

Het volume bevat 292 ff. stevig in-folio-papier (355 x 260 mm.) waarvan het watermerk een gotische Y voorstelt met daarboven een kruis. Men leest op v° van f.CCVI: *Ende dit boec wert begost te scriuen des derde daghes na sunte Luci, ende gheeydet op onser Vrouwen auent daer naest komende inden vasten doeme screef Dusent cc(c)c en lxxvij.* Alhoewel dit onderschrift grove uitkrabbingen ondergaan heeft, ziet men dus dat de scribent zijn werk uitgevoerd heeft in drie maanden, van de derde dag na Sint-Lucia tot aan de dag vóór het feest van de Maagd, t.t.z. van 16 december 1468 tot de 24 maart 1469.

Het handschrift is verlucht met sierletters en miniaturen. De eersten zijn uitgevoerd in vier kleuren: rood, blauw, violet en groen; de siermotieven zijn bloemen, bladeren of fabeldieren, uitgevoerd door een hand die zo vast was als elegant. De miniaturen, omkaderd door een gouden rand, zijn gemiddeld 9 cm. breed en 7 à 9 cm. hoog.

Er zijn er 39 als volgt gerangschikt: drie in de boeken van Macchabee; 35 in de Evangelien; een in de Handelingen van de Apostels en een aan het begin van de historie van de vernietiging van Jeruzalem, uittreksels van Flave Josèphe*.

Het schijnt dat, tot aan een relatief recent tijdperk, het slechts eenvoudige schetsen waren, soms voorzien van de aanduiding van kleur in waterverf, ge-

elk komende inden vasten Doemē
screef Dufent dat eiv lxvij. 060

maakt door de versierder om zijn werk te leiden. Een domme bezitter heeft, spijtig, genoeg, gemeend ze te moeten aanvullen en ze zijn nu, over het algemeen, geschonden door grove retouches met zwarte inkt en door geklad met kleuren.

Bepaalde miniaturen, zoals deze die wij hierboven reproduceren en die de parabel van de Verloren Zoon voorstelt, laten nochtans toe de naïeve charme van de primitieve tekening te waarderen.

De vermindering van een van de interessantste documenten voor de geschiedenis der kunst ten tijde van Memling valt destemeeer te betreuren.

Cf. J. de Saint-Genois, *Catalogue des manuscrits de la bibliothèque de Gand* (Gent, 1849-1852), pp. 311-314, n° 430; - P. Bergmans, *Notice sur un manuscrit flamand à miniatures du XVe siècle*, in de *Annales de l'Académie d'archéologie de Belgique*, 5e serie, t.I (Antwerpen, 1898), pp. 213-230.

* Wij volgen hier de originele tekst, maar men zal bemerken dat hier iets niet klopt. Men heeft het over 39 miniaturen, maar bij de detaillering komt men op het getal van 40.

DEN EHWE MORT BIJ TSIN TSAOCOB'S EN 'T BEVERHOUTPLEIN

"Den ehwe mort es iene van de belangrijkste plaotsen in Gent". Voor verzameelaars is het werkelijk een strategisch punt. Ik was er elke zaterdag en zondag op post en nadat ik gepensioneerd was, ook de vrijdag.

In de loop der jaren vond ik op de Rommelmarkt bij Sint-Jacobs en het Beverhoutplein in "kraomkes", op zeilen op de grond, bij brocanteurs en "antiquaires", in soms gescheurde kartonnen dozen, tot zelfs in de "greppe" bij den afval, allerlei zaken, interessante maar natuurlijk en onvermijdelijk ook "geweunen brot".

Ik mag zeggen dat ik werkelijk van alles naar huis heb gesleept: "zantjes wolle" waar ik soms over sprak met wijlen Lode Hoste (1), specialist terzake, daarnaast ook "postuurkes", "nen halven pottecariewinkel, heiligenbeeldekens, "kandelirs", "ehwe kissepannen", sierborden, oude zichtkaarten van Gent, olielampkes en vetlampkes, landkaarten, oude plannen van Gent, tot zelfs een antiek boerebankske; begijnenstoelen en kerkstoelen waaronder een in het bloedrood geschilderde met bloemekes en waarop de naam nog voorkomt van de vroegere eigenares "Mme L. De Ruyck". Ge vindt er ook alle soorten decoraties en onderscheidingen. Ge moet werkelijk niet sukkelen om een hoge borst op te zetten. Wat me het meest interesseerde waren echter boeken en vooral oude.

Ik heb altijd graag gelezen. Ik was, dank zij mijn moeder, begonnen met de lectuur van Vlaamsche Filmkens: o.m. "De Wonderhoed van Canutus Popken" door Demon nr. 24, "Om de Smierels" nr. 25. Ook John Flanders waarvan de eigenlijke naam Raymond De Kremer was, alias Jean Ray, schreef Vlaamsche Filmkens o.m. "Het Geheim van de Grommende Rots" nr. 340 en "De Zingende Vallei" nr. 341.

Ik herinner me nog goed, net alsof het van gisteren was en het is nochtans meer dan zestig jaar geleden. Ik was zowat een jaar of twaalf, toen ik voor het eerst dat, voor verzamelaars "verderfelijk oord" betrad aan Sint Jacobs waar velen hun laatste cent uitgeven.

Aan welke kant ik moest beginnen wist ik niet goed. Ik ging dus maar op het eerste beste kraam af. Daar stond een man, de handen in de heupen. Hij riep: "Al de boeken van "Bosuee" veur tien frank. Zijn d'er gien amateurs? Wat hedde nu nog veur tien frank?". Niemand reageerde en ontmoedigd omdat geen enkele der omstaanders teken van leven gaf: "Niemand? Ahwel merci, schrijf gij thons al die boeken!" Daarna sprak hij enkele woorden uit waarbij hij de naam van God ijdelijk gebruikte en ik herinner me nog goed, het liep in de miljarden.

Het spijt me nog altijd dat ik toen die boeken niet gekocht heb. Maar ja, ik was

Fig. 1. Kaartje rondgedeeld door een der kramers.

een jongen van twaalf jaar, ik had weinig of geen geld op zak en een uitgave van 10 frank kon ik mij zo maar niet veroorloven. Op het Sint-Barbaracollege had ik wel reeds horen spreken over "Les Oraisons Funèbres" van Bossuet maar zijn volledige werken kende ik niet. Ik ben toen echt mistroostig weggegaan en heb me voorgenomen mijn zondagsgeld zorgvuldig te sparen teneinde mij een bibliotheek aan te leggen. Met veel geduld en stukje bij stukje is die kinderdroom in vervulling gegaan. Het heeft natuurlijk veel spuurwerk, kennis, aandacht en geld gevegd. Maar nu ben ik tevreden.

Op den "ehwe mort luupt er alle sorte van volk: mortkraomers; collectionneurs, wandelirs, kurieuseneuzen, wiskesvliegers, charlatans tot zelfs dieven". Er wordt daar veel Gents gesproken en dat "es natuurlijk een goed punt".

Wie naar de oude markt gaat, moet goed uit zijn ogen kijken. Met hoeveel aandacht de echte liefhebber de tentoongestelde waar wel bekijkt, kan men zien op het kaartje (Fig. 1), dat een der kramers destijds ronddeelde. Daarop ziet men een man afgebeeld die, diep voorover gebogen, met zeer veel aandacht, grote nieuwsgierigheid of moet men zeggen met welgevallen, een ogenschijnlijk toch vrij wulps tafereel bekijkt, terwijl een andere aan een lavabo staat. Wast deze laatste zijn handen in de onschuld of denkt hij na hoe hij best zijn slag zal slaan? Het valt moeilijk met zekerheid te zeggen.

Een der eerste zaken waarop ik de hand kon leggen was een boekje van Mevrouw M. Lievevrouw-Coopman: "ONS VADERLAND van de vroegste tijden tot de 15de eeuw" (2) met "Teekeningen van E. Roelandt, kunstschilder. Mevrouw Lievevrouw-Coopman was Hoofdonderwijzeres. Het boekje bevat

volgende opdracht van de auteur: "Aan onzen Fritz, vriendschappelijk opgedragen, zijne tante Maria, Gent, 10 april 1904". In het werk wordt eraan herinnerd dat Karel de Groote in 742 te Luik of in de omstreken geboren werd. Zoals men weet overleed hij in 814 en werd hij te Aken in zijn Residentiestad begraven.

Verder lezen we dat Jacob van Maerlant, die in de XIIIde eeuw de stad Damme bewoonde, besloot voor zijn volk in het Dietsch te schrijven. Hij vertaalde in 15.000 verzen een "Latijnsch Boek over Natuurkunde en andere wetenschappen en noemde het "Der naturen bloeme". Een tweede werk, dat hij vertaalde, draagt als titel: "De Rijmbijbel" en bevat 2700 verzen. Zijn "Spiegel Historiael", geschiedkundig werk bestaat uit 7.500 verzen doch is ongelukkiglijk niet voltooid geworden. Maerlant is een leeraar en weldoener van zijn volk geweest. De Vlamingen hebben hem veel te danken, daarom verwierf hij den ereaam van: "Vader der Dietsche Dichters."

Belangrijk was ook de vondst die ik deed in een houten bak op het voetpad van een brocanteur. Terloops gezegd; in "Kramers' Fransch Woordenboek" staat naast het Franse woord "brocanteur" het Nederlandse "schacheraar"; handelaar in rariteiten". Ik denk wel dat het met de brocanteurs, gevestigd op en rond de Oude Markt, om de tweede betekenis van het woord gaat.

In die houten bak ontdekte ik, verborgen onder enkele minder interessante romans en in zeer goede staat, de twintig nummers van "Le Moniteur Universel - Journal Universel" (3) in 1815 te Gent uitgegeven tijdens het verblijf van de "Honderd Dagen" van Lodewijk XVIII in het Hotel D'Hane - Steenhuyse in de Veldstraat. Ik was werkelijk met verbazing geslagen dat een dergelijk stuk daar zo maar te rapen lag. "Hoeveel is dat voor die Moniteur meneer?" - "Laot mij ne kier zien, de Moniteur? Oh, ahwel honderd frank". - "Kan het niet voor wat minder?" - "Nie menier" - "Wel 't es goed, ge moogt hem mij geven". Ik maakte mij rap uit de voeten met mijn boek, uit schrik dat de man nog van gedachte zou veranderd zijn. Ik was werkelijk buitengewoon tevreden. Het ging om al de nummers, verschenen tussen 14 april en 21 juni 1815, gedrukt bij J.N. Houdin, rue de la Catalogue (Fig. 2).

Aan de binnenzijde van de kaft is er een bericht aangebracht met volgende tekst: "Ce journal fut publié à Gand, lors du séjour de Louis XVIII en cette ville durant les Cent-jours. Les rédacteurs étaient MM. de Chateaubriand, Lally-Tollendael, de Pradel, Vaubanc, Bertin l'ainé; MM. Guizot, Nadier, Louis XVIII ont fourni des articles. Cette édition originale est rare. Exemplaire complet."

Ik heb trouwens vroeger reeds over die "Moniteur Universel" geschreven (4). Er werd toen ook een gereduceerde reproductie gegeven van de voorpagina. Is het niet beter dat een dergelijk stuk in handen komt van een bibliofiel, dan dat het ligt te traineren op den "ehwe mort". De inhoud van een aantal artikels is van historisch standpunt uit werkelijk leerrijk. Het is misschien wel overbodig

ORDONNANCES DU ROI.

LOUIS, par la grâce de Dieu, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE.

A tous ceux qui les présentes verront, salut. Considérant l'urgence des circonstances et le devoir qu'elles nous imposent d'exercer dans toute leur étendue les droits de notre puissance royale, conformément à l'article 14 de la Charte constitutionnelle...

1. Il est défendu à tous nos sujets, qui se trouveraient momentanément sous la domination de Napoléon Buonaparte, de payer au gouvernement dit impérial aucune espèce d'impôt direct ou indirect, sous quelque dénomination que ce soit, à quelque époque que cet impôt ait été établi, soit qu'il l'ait été légalement par le concours des deux Chambres et de notre autorité, ou par tout autre corps politique illégalement convoqué, ou par la violence d'une autorité arbitraire soit civile, soit militaire.

2. Il est également défendu à tous nos préfets, intendants, sous-préfets, directeurs départementaux et particuliers, payeurs, directeurs des contributions directes et indirectes, des douanes et de l'enregistrement, et généralement à tous les comptables dépendant du ministère des finances, de verser les fonds qu'ils possèdent lever ou avoir en main dans les caisses dites impériales. Les agents ci-dessus dénommés qui, ayant eu connaissance de notre présente ordonnance, en auraient dérogé de s'y conformer, perdront les cautionnements qu'ils pourraient avoir fournis, ou seront tenus de payer une somme égale à notre trésor les fonds livrés par eux à Napoléon Buonaparte: déclarant nuls et de nul effet, à l'égard de ces agents, toutes quittances et reçus délivrés par les autorités du gouvernement dit impérial.

3. Les ventes de bois et de biens communaux, autorisées par le dernier budget, sont suspendues dans les départements envahis par Napoléon Buonaparte. Toutes celles qui seraient faites à ce sujet postérieurement à la date de ladite ordonnance, sont déclarées nulles et non avenues.

4. Dans les provinces où le trahison de quelque corps de l'armée, et la tyrannie de Napoléon Buonaparte n'ont point encore opprimé les agents de l'autorité royale, ou sauras pour le versement de l'impôt l'instruction de notre ministre des finances, en date du 12 de ce mois.

5. Nos ministres secrétaires d'état, nos ministres et de notre mission sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution de la présente ordonnance.

Donné à Lille, le vingt-troisième jour du mois de mars de l'an de grâce mil huit cent quinze, et de notre règne le vingtième. Signé, LOUIS. Et plus bas par le Roi, Signé, BLACAS-D'ARTRES. Pour copie conforme: Le ministre et secrétaire d'état de la Maison du Roi, Signé, BLACAS-D'ARTRES.

LOUIS, par la grâce de Dieu, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE.

A tous ceux qui les présentes verront, salut. Le trahison de presque tous les corps de l'armée destinée à défendre la patrie, rendait indispensable de changer entièrement les mesures que nous avions cru devoir prendre.

1. Il est défendu à tous nos sujets, qui se trouveraient momentanément sous la domination de Napoléon Buonaparte, de payer au gouvernement dit impérial aucune espèce d'impôt direct ou indirect, sous quelque dénomination que ce soit, à quelque époque que cet impôt ait été établi, soit qu'il l'ait été légalement par le concours des deux Chambres et de notre autorité, ou par tout autre corps politique illégalement convoqué, ou par la violence d'une autorité arbitraire soit civile, soit militaire.

2. Il est également défendu à tous nos préfets, intendants, sous-préfets, directeurs départementaux et particuliers, payeurs, directeurs des contributions directes et indirectes, des douanes et de l'enregistrement, et généralement à tous les comptables dépendant du ministère des finances, de verser les fonds qu'ils possèdent lever ou avoir en main dans les caisses dites impériales. Les agents ci-dessus dénommés qui, ayant eu connaissance de notre présente ordonnance, en auraient dérogé de s'y conformer, perdront les cautionnements qu'ils pourraient avoir fournis, ou seront tenus de payer une somme égale à notre trésor les fonds livrés par eux à Napoléon Buonaparte: déclarant nuls et de nul effet, à l'égard de ces agents, toutes quittances et reçus délivrés par les autorités du gouvernement dit impérial.

titre royal et la Charte constitutionnelle, viennent se réunir, dans une crise si périlleuse, tous ceux que le danger, la confiance, la volonté de la nation et le vœu exprimé par ses représentants nous imposent le devoir d'exercer.

A ces causes, nous avons ordonné et ordonnons ce qui suit:

1. Il est défendu à tout français, soit qu'il ait fait précédemment partie de nos troupes, soit qu'il n'ait point servi, d'obéir à aucune prétendue loi de conscription, de recrutement ou à tout autre ordre quelconque qui émanerait de Napoléon Buonaparte, de tout corps ou autorité politique, civile et militaire qu'il pourrait appeler ou établir, ou qui lui auraient obéi depuis le 1. mars 1815, ou obéiront à l'avenir.

2. Il est pareillement défendu à tous gouverneurs, et aux officiers-général commandans dans nos divisions militaires et dans les départements de notre royaume, aux officiers de notre gendarmerie royale, et à tout gendarme qui en fait partie, à tout colonel, major ou chef de corps, commandant soit à tous nos armées et autres officiers de notre marine royale, aux préfets, maires et aux commandans de nos ports et arsenaux, à tous préfets, sous-préfets, maires ou adjoints de maire, d'exécuter ou de faire exécuter aucune des prétendues lois de conscription, ou de recrutement, ou aucun des actes ou ordres illégaux, mentionnés dans l'article précédent.

3. Tout français qu'on voudrait contraindre à s'engager sous les drapeaux de Napoléon Buonaparte, est autorisé par nous à s'y soustraire, même sans serment.

4. Tout gouverneur ou officier-général commandant dans nos divisions militaires, ou dans les départements de notre royaume, tout colonel, major ou chef de corps, tout commandant de nos places, fortresses ou postes de guerre, tout officier de nos corps royal de génie et de l'artillerie, tout amiral, vice-amiral, ou autre officier de notre marine royale, préfet maritime et commandant de nos ports ou arsenaux, qui, sans avoir prêté le serment qu'il nous a prêté, aurait adhéré au parti de Napoléon Buonaparte, sera destitué, privé de toute solde, d'indemnité ou pension de retraite pour l'avenir, à moins qu'il n'ait eu connaissance de notre présente ordonnance, et ne rentre à l'instant dans son devoir envers nous.

5. Nos officiers par la présente ordonnance tous officiers et soldats des corps de terre et de mer qui, entraînés par des chefs qui nous ont trahis, auraient participé à la révolte et passé momentanément sous le commandement de Napoléon Buonaparte, ou de ses adhérents, et nous ordonnons à ces dits officiers et soldats de se rendre sur-le-champ dans leurs foyers.

6. Nos ministres de la guerre et de l'intérieur, sont chargés, chacun en ce qui le concerne, de l'exécution de la présente ordonnance.

Donné à Lille, le vingt-troisième jour du mois de mars de l'an de grâce mil huit cent quinze, et de notre règne le vingtième. Signé, LOUIS. Et plus bas par le Roi, Signé, BLACAS-D'ARTRES. Pour copie conforme: Le ministre et secrétaire d'état de la Maison du Roi, Signé, BLACAS-D'ARTRES.

LOUIS, par la grâce de Dieu, ROI DE FRANCE ET DE NAVARRE.

A tous ceux qui les présentes verront, salut. Le trahison de presque tous les corps de l'armée destinée à défendre la patrie, rendait indispensable de changer entièrement les mesures que nous avions cru devoir prendre.

1. Il est défendu à tous nos sujets, qui se trouveraient momentanément sous la domination de Napoléon Buonaparte, de payer au gouvernement dit impérial aucune espèce d'impôt direct ou indirect, sous quelque dénomination que ce soit, à quelque époque que cet impôt ait été établi, soit qu'il l'ait été légalement par le concours des deux Chambres et de notre autorité, ou par tout autre corps politique illégalement convoqué, ou par la violence d'une autorité arbitraire soit civile, soit militaire.

2. Il est également défendu à tous nos préfets, intendants, sous-préfets, directeurs départementaux et particuliers, payeurs, directeurs des contributions directes et indirectes, des douanes et de l'enregistrement, et généralement à tous les comptables dépendant du ministère des finances, de verser les fonds qu'ils possèdent lever ou avoir en main dans les caisses dites impériales. Les agents ci-dessus dénommés qui, ayant eu connaissance de notre présente ordonnance, en auraient dérogé de s'y conformer, perdront les cautionnements qu'ils pourraient avoir fournis, ou seront tenus de payer une somme égale à notre trésor les fonds livrés par eux à Napoléon Buonaparte: déclarant nuls et de nul effet, à l'égard de ces agents, toutes quittances et reçus délivrés par les autorités du gouvernement dit impérial.

leurs serments à la Patrie et au Roi, ils se couvriraient d'approbation aux yeux des nations et de la postérité, s'ils n'avaient pas des moyens qui sont au pouvoir de chaque individu. L'histoire, en conservant une reconnaissance éternelle pour les hommes qui, dans tous les pays libres, ont refusé tout secours à la tyrannie, couvre de son mépris les citoyens qui obéissent avec leur dignité d'hommes, pour se soumettre à ses misérables agens. C'est dans la persuasion que les français sont assez convaincus de leurs droits, pour n'imposer le devoir sacré de les défendre, que je fais publier la présente protestation, qui a pour moi des honorables collègues que je préside, et de la France qu'ils représentent. sera déposée dans des archives, à l'abri des atteintes d'un tyran, pour y avoir recours au besoin. Bordeaux, ce 23 mars 1815. Signé, LAINÉ.

Déclaration du même.

Comme le duc d'Orléans, se disant ministre de la police, n'outrage assez pour me faire dire que je peux rester au secret à Bordeaux et vaquer aux travaux de ma profession, je déclare que si son maître et ses odieux agens ne me respectent pas assez pour me faire mourir pour mon pays, je les invite trop promptement leurs outrages avis. Qu'ils sachent qu'après avoir lu le 20 mars, dans la salle des séances, la proclamation du Roi, au moment où les soldats de Buonaparte entrèrent dans Paris, je suis venu dans le pays qui m'a déposé: quo je n'y suis à nos postes, sous les ordres de mon digne chef d'Angoulême, occupé à conserver l'honneur et la liberté d'une partie de la France, en attendant que le reste soit délivré de la plus honteuse tyrannie qui ait jamais menacé un grand peuple. Non, je ne serai jamais soumis à Napoléon Buonaparte; et celui qui a été honoré de la qualité de chef des représentants de la France, aspire à l'honneur d'être en son pays la première victime de l'ennemi du Roi, de la patrie et de la liberté, si, ce qui n'arrivera pas, il était réduit à l'impuissance de contribuer à son déshonneur. Signé, LAINÉ.

Rélation des évènements qui se sont passés avant et depuis le 30 mars 1815.

Une catastrophe aussi funeste qu'imattendue vient de frapper l'Europe d'étonnement. Un Roi qu'environnaient la confiance et l'amour de son peuple, a été vu forcé de quitter sa capitale et bientôt après ses Etats civilisés par 1 homme dont le nom ne rappelle que des calamités et des crimes, et la France, de l'état de paix et de prospérité qui lui avait été rendue, a été, en moins de trois semaines, replongée dans l'abîme de malheur qu'elle croyait fermé. Il est important de faire connaître par quelle progression de causes irréversibles la trahison a pu enchaîner, dans cette circonstance, la force publique et la volonté nationale.

Ce fut le 5 de mars que le Roi apprit, par une dépêche télégraphique, le débarquement de Buonaparte, à la tête de onze cents hommes, sur le territoire français. Cette entreprise pouvait être considérée sous deux points de vue différens: c'était le résultat d'un complot secondé par de vastes intelligences, ou l'acte d'un mécontenté à son ambition et la violence de son caractère, n'aurait pu servir à supporter plus longtemps un régime qui ne lui laissait que l'illusion des réformes. Dans cette double supposition, il était nécessaire de prendre les mesures que suggérait la prudence et qu'aurait prescrites le plus imminent péril. Des ordres furent expédiés en toute hâte pour que les troupes se rassemblaient à Lyon. Un conseil de commandant de Grenobles des avis satisfaisants; et le commandant de la garnison d'Anibes devait faire espérer que Buonaparte avait été trompé dans l'espoir d'attirer à son parti les troupes du Roi. Dans le cas cependant où il eût formé quelques intelligences, un corps placé à Lyon devait barrer. Monsieur partit le 5 au matin pour prendre le commandement de ce corps, et il fut suivi le lendemain par M. le duc d'Orléans.

Tous les maires et généraux employés dans les départements eurent ordre de se rendre dans leurs commandemens respectifs. Le maréchal Ney, qui commandait à Besançon et pouvait y secondier les opérations de Monsieur, vint prendre congé

Fig. 2. Le Moniteur Universel.

eraan te herinneren dat de Gentenaars Louis XVIII "Louis Die Zwiet" noemden en niet zonder reden. Hij was immers uit Parijs gevlucht voor Napoleon en zat werkelijk in "vieze papieren". Zoals men weet is het voor de Corsicaan in Waterloo slecht afgelopen.

Een gelukkig toeval was de vondst van stukken van "De la Cofmographie Vnieurfelle, liure II, III, IIII, V," , Sebastian Munster (1550-1560) (5) waarin men o.m. leest: "Car Charlemoigne a este nay en Germanie; il fust feigneur de la Germanie, il a parlé Allemand & a reduyct la Germanie pour la plus grand part à la cognoiffance de Jefus-Christ, Il habitoit en Germanie, à fauoir à Aix-la-Chapelle & Ingelheim, qui est mon pays ou plufieurs affirment ou'il nafquift, mais les aultres difent que ce fust à Frifingen".

Er komen in het werk zeer mooie gravures voor. Een der hoofdstukken draagt als titel: "Du concile general celebre à Conftance". Daarover wordt het volgende gezegd: "L'an de nostre Seigneur 1414, on commença à tenir le concile general en la ville de Conftance par le commandement de l'empereur Sigifmond, où le Pape Iehan 23, de ce nom fe trouua, lequel fust receu honorablement de tout le clergé & de la ville, & par fceulx conduyt en la maifon epifcopale. Il y auoit apres luy 9 Cardinaulx, 1 vn peu de temps apres vindrent fix aultres. Or la ville prefanta au Pape vn hanap d'argent doré pefant cinq marcz, du vin d'Italie & d'Alface & quelque quantité d'auenne; Sigifmond roy des Romains y vint aufsi avec fa femme fille du comte de Cilie, & châta es matines de Noel en la première meffe, laquelle fust celebrée par le Pape, l'Evangile qui se commêce; Exijt edictum & Enuiron le cômencement de l'an fuyuat Louys comte Palatin du Rhein vint au Concile avec 400 cheuaulx."

Er is ook nog een hoofdstuk getiteld: "Comment les Lombardz fubiuguerent le pays de Hongrie". We lezen daarin o.m. het volgende: "Semblablement: Sophie la femme de l'empereur Iustin le menaffa par lettres au'elle le mettroit fi bas ou'elle le feroit eunuche pour diftribuer aux filles à chafcune leur tafche de laine pour befogner. A quoy il repondit, qu'il luy filleroit vne telle toile qu'elle ne pourroit famais demesler. Pourquoi il fe retira à Naples & envoya des amaffadeurs aux Lombardz, par lefquels il les exhortoit de laiffer Hongrie pour venir occuper & habiter en Italie, pays gras & fertile...". De tekst bevat verschillende mooie gravures waarvan we er hier een weergeven (Fig. 3).

Het hoeft niet gezegd dat ik na die vondst tevreden huiswaarts keerde. Mijn bibliotheek was een stuk rijker geworden.

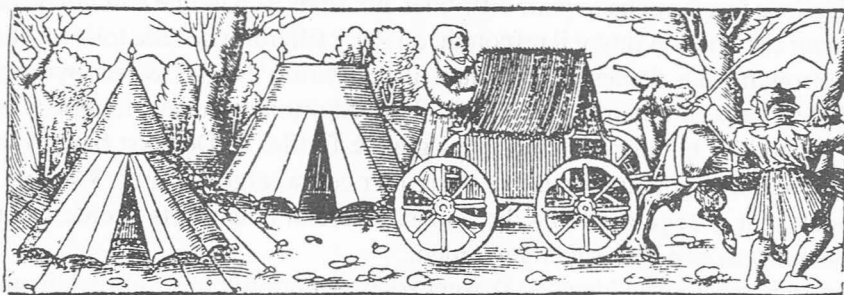
Op een zomerse voormiddag was ik weer zoals gewoonlijk met mijn echtgenote, die het vooral op olielampkes, vetlampkes, kandelaars en kaarsepannen gemunt had, naar St. Jacobs getrokken. Tot mijn grote verbazing zag ik bij een oudekleerkoper stukken liggen van de "Nouveau Coutumier General Corps Des Coutumes Generales et Particulieres de France et des Provinces Connues fous le nom des Gaules" Paris Chez Michel Brunet (6) Grand-Salle du Palais, au Mercure Galant... M.DCC XXIV. Avec Privilege Du Roy. Tome II seconde

sens a plusieurs peuples. Et combien qu'il eut desia mis en fantasie de faire la guerre au pays d'Asie & Afrique, toutesfois la grande paillardise, les banquetz, sa goutermandise & yuon-gnerie luy lascherent le courage: & delibera de prendre la fille du roy des Bactriansiens pour la principale femme, estant bruslé de l'amour d'icelle. Ainsi la nuit de ses nopces il s'en yura tellement & de vin & de compagnie charnelle, qu'il mourut ayant le ventre contre mout, estouffé d'un continuel flux de sang luy sortant des narines. Sa femme se resueilla, & appella ses valetz de chambre, & leur declaira ce qui estoit soudainement aduenu au roy. Et certes ce fust vne mort digne d'un tel personage: lequel comme il ne s'estoit jamais peu rassasier du sang d'autrui, aussi falloit il qu'il fust estouffé de son propre sang. Les Hongrois disent qu'il regna 44. ans depuis qu'il entra es deux Pannoniens. Apres la mort il y eut grande dissension en son camp qui estoit amassé de beaucoup de nations: plusieurs se reuolterēt & se maintinrent en liberté. Toutesfois les Gothz orientaux & diuers restes de la grande armée d'Attila habiterent tant en Autriche qu'en Hongrie. Car les Hunois eurent leur roy, comme aussi les Gothz eurent leur roy particulier. Or lesditz Gothz orientaux feirent des courses iusques en Thessalie & l'Illyrie, & gasterent & pillerent toutes les places. Thindimer leur roy Theodorie heritier du royaume, lequel bien tost apres fust aussi roy d'Italie: & Athalaric son nepeue luy succeda. La ville de Rauenne estoit le principal siege dudit royaume. Iustinien enuoya Belisaire contre luy, lequel apres auoir s'isuy la Sicile, print par force la ville de Naples, & print le roy, & le mena à Constantinoble: & cela a esté la fin des Gothz orientaux.

Comment les Lombardz subiuguerent

le pays de Hongrie.

Long temps apres la mort d'Attila le roy des Lombardz aduertey que le royaume des Gothz estoit en brante, entra en Autriche & Hongrie avec vne multitude innombrable de gens. Or les histoires font mention que les Lombardz (lesquelz aussi ont esté appelez Vinulians) sont fortiz de septentrion comme les Gothz aussi, les Vandales, les Eruliens, et plusieurs autres barbares nations, & qu'ilz occuperent le pays de Rugilande. Sortiz hors de la ilz tuerēt le roy des Eruliens, & s'estudiyōt d'agrādir de iour en iour leur gloire par faitz d'armes & actes cheualeureux. Ilz prirent aussi par force la Pannonie souz Albuin leur roy, fauoir est l'an de salut 530. où ilz habiterent enuiron 42. ans. Et comme ainsi que Narses ce pendant gouuernast l'Italie souz l'empereur de Grece, & exerçast de grādes tyrannies, les Romains se plainquirent de luy, & par ce moyen fust chassé hors de son gouuernemēt. Semblablement Sophie la femme de l'empereur Iustin le menast par lettres

qu'elle le mettroit si bas quelle le feroit eunuque pour distribuer aux filles à chascune leur tache de laine pour besongner. A quoy il respondist, qu'il luy filleroit vne telle coille qu'elle ne pourroit jamais demesler. Parquoy il se retira à Naples, & enuoya des ambassadeurs aux Lombardz, par lesquelz il les exhortoit de laisser Hongrie pour venir occuper & habiter

Fig. 3. Cofmographie Uniuerselle - Livre III - Les Lombardz Sab. Munster.

Partie". Als jurist was ik natuurlijk zeer geïnteresseerd. De verkoper had gehandeld als een volmaakte vandaal. Waarschijnlijk om zijn waar gemakkelijker aan de man te brengen, had hij de "Nouveau Coutumier General" in verschillende stukken uit mekaar gerukt. Stel U voor.

De stukken, die er nog lagen, heb ik gekocht; daarbij waren o.m. "LES COUTUMES DE LA VILLE ET ESCHEVINAGE DE GAND" die 28 Rubrieken omvatten, beginnende met: "De la Justice & de la Jurisdiction, des instructions & procedures qui font faites tant pardevant les Echevins du haut Banc, que l'on nomme des Parchons". En eindigend met "Des Testaments & dernières volontez des legs & autres donations après la mort".

Ik weet dat ook de vriend Van Bost, de gekende verzamelaar van verzamelingen, er een stuk van gehad heeft.

Het spijt me wel dat ik die "Nouveau Coutumier General" niet in zijn geheel heb kunnen aankopen maar gedane zaken nemen geen keer.

Om in het domein van het Recht te blijven. Heel toevallig legde ik op zekere dag de hand op een klein boekje met als titel: "Cour d'Appel de Gand - Audience solennelle de rentrée du 1er octobre 1923. LA MODE AU PALAIS - Discours prononcé par le Chevalier THEODORE VAN ELEWYCK Procureur Général, à l'audience solennelle de rentrée du 1er octobre 1923 et dont la Cour a ordonné l'impression". (7) In het boekje komt volgende opdracht voor: "Madame la Comtesse de Kerchove de Denterghem, Hommage respectueux, Chev. van Elewyck.

C'est à vous Madame que je dis grand merci
Car voyant la fleur d'or et la mauve prairiale
Certain soir de janvier j'ai perdu le souci
De trouver un sujet de bonne mercuriale
Gand ce 16 novembre 1923
Chev. Theodore van Elewyck

In die Mercuriale schetst de Procureur-Generaal de evolutie van de ambtskledij van de Heren Magistraten en medegaande ook die van de gerechtelijke instanties. Hij wijst erop dat het niet uitzonderlijk is een onderwerp van vrijetijdsbesteding tot voorwerp van een Mercuriale te nemen vermits een eminent hoofd van het Parket, namelijk de heer Van Schoor, heerlijke bladzijden geschreven had over Specerijen (Mercuriale Brussel 1 oktober 1891).

Procureur-Generaal van Elewyck herinnert eraan dat België op 1 Oktober 1795 aan Frankrijk gehecht werd en dat onze oude rechtbanken op 1 december 1795 afgeschaft werden. In die tussentijd hadden de afgevaardigden van de Conventie in Brussel, Luik en Luxemburg vanaf de maand september 1794 "des tribunaux criminels" opgericht, die in laatste instantie moesten oordelen over alle delicten tegen de besluiten van de legers van de Republiek; over de

personen, die assignaten in diskrediet zouden brengen, die zouden weigeren te verkopen aan de maximumprijs (er is niets nieuws onder de zon) of die zouden trachten de bevolking uit te hongeren door hen de voedingsmiddelen en de voor het bestaan noodzakelijke goederen te onttrekken.

Dat de Gentse magistratuur het hoofd koel hield werd bewezen door een schrijven van de Burgerlijke Rechtbank van het "Département de l'Escaut" van Messidor, an VI, waarin o.m. gezegd wordt: "nous n'avons pas encore paru, il est vrai, jusqu'à présent, avec le chapeau à panaches, parce que nous sommes habitués surtout en été à ne point mettre de chapeau; cependant si vous l'exigez, nous remplirons volontiers cette partie de la Loi, parce que toutes nos démarches dans des matières plus graves, ne tendent qu'à maintenir les Lois, à les exécuter, à mériter notre bienveillance, celle du Gouvernement et de tous nos citoyens". Cette marque de soumission, pour qui sait lire, cache mal la répulsion qu'avaient les magistrats du Tribunal Civil du Département de l'Escaut, dont notre bonne ville de Gand était le chef-lieu, à se rendre grotesques en se coiffant d'un chapeau empanaché qui convenait mal à la simplicité de leur vie et à leur caractère et les rendait ridicules aux yeux de leurs amis.

In Brussel bestond hogergenoemde strafrechtbank uit de burgemeester van Maubeuge, uit een andere inwoner van deze localiteit; een bakker, een officier van de "chasseurs"; uit een luitenant van het 1ste bataillon van de Loiret, uit een soldaat en een kapitein van het 7de. Als Voorzitter had de Rechtbank een advocaat en als Openbaar Aanklager, een handelaar.

Procureur-Generaal van Elewyck stelt zich terecht de vraag: Wat waren die Rechters waard op gebied van het recht? Onnodig op de vraag te antwoorden als men weet dat de enige vereist tot verkiesbaarheid erin bestond de leeftijd van dertig jaar te hebben bereikt.

De Mercuriale is vlot geschreven. Ze bevat veel wijze uitspraken. Ik heb vooral het volgende onthouden: "Plus nous savons et plus nous nous apercevons de ce que nous avons encore à apprendre. Quel est l'homme qui pourrait dire aujourd'hui qu'il est un juriste complet et infaillible? Et voilà, Messieurs, soyons hommes de droit, soyons justes et nous serons par le fait même plus humains."

De Procureur-Generaal legt tenslotte de statistiek voor van het gerechtelijk jaar 1922-1923.

Vermelden we nog dat op de binnenzijde van het boekje een etiket voorkomt met het wapenschild van de "Comte de Kerchove de Dentergem" (Fig. 4).

Mijn aandacht ging ook uit naar de prijsboeken; boeken die op de prijsuitdeling overhandigd werden aan verdienstelijke leerlingen. Daarin komt een etiket voor met de naam van de schoolinrichting, van de leerling, van het vak waarin de prijs behaald werd en van het jaartal.

Ik heb er een collectie van aangelegd. Het eerste dateert uit 1825: "Premiorum Distributio Hoc 2dum Linguae Belgicae Praemium Jure ac Merito Consecu-

Fig. 4. Het blazoen van "Comte de Kerchove de Denterghem".

tus est, Magnae Spei Adolescens: Desiderius Bockxstael Ex Watervliet in Figura Majori inter 36 Auditor in Gymnasio Tiletino die 23 Augusti anni reparatae salutis 1825 get. Vuylsteke" (Fig. 5). Er was ook het boek "L'Ame fidelle animée de l'Esprit de Jesus-Christ" (Fig. 6).

Van het Gents Atheneum is er een prijsboek getiteld: "Histoire des Ducs de Bourgogne de la Maison de Valois 1364-1377, par J. De Barante Tome IX 1839" (8) met daarin een etiket "Athénée Royale de Gand: Section des Humanités 4ème classe, 1er Prix en langue française a été décerné à Emile Vanderhaegen, le professeur J. Lemoine le 16 août 1852, le Préfêt des études Ch. Laurent". Het bevat een mooie gravure o.m. "Supplice de Nemours". "Kijk ne kier Menier, ezuu nen schunen boek, d'er es niets aan; 'k geluve dat dat U interesseert ne waor, dertig frank 't es gien geld, 't es goed om weten, als ik er nog hê, zal ik U tiekens doen als ge passeert" - "Bedankt Menier".

Er was ook een prijsboek getiteld: "Raphaël, Le Corrège, Le Titien" - Bibliothèque Variée (9), met etiket: "Stadsscholen "2de Prijs voor Handwerk Toegevoezen door Burgemeester en Schepenen der Stad Gent aan Claeys Melanie, leerling van stadsbetalende meisjesschool (Korte Dagsteeg) den 18 augustus 1881".

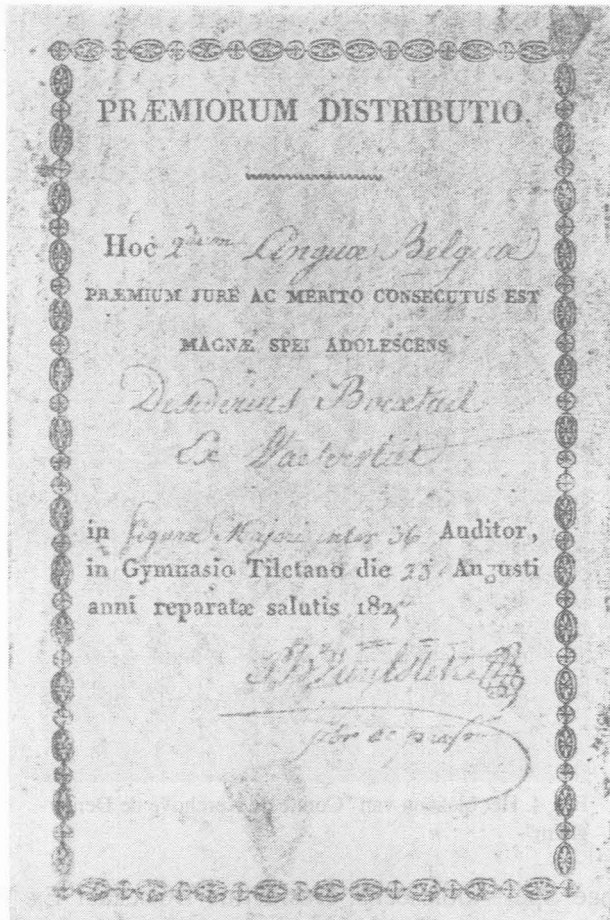

Fig. 5. Praemiorum Distributio.

Een ander etiket luidt als volgt: "Stad Gent Kosteloze Jongensscholen, Prijsuitreiking 1894 - Middelste klas, Hoogste Afdeling - Algemene Prijs door het College van Burgemeester en Schepenen toegewezen aan Van Ee Haute Achilles, leerling van school nr. 19. Bijzondere melding en 1ste prijs voor Geschiedenis, 1ste prijs voor Nederlansch opstel, prijs voor Vertalen. Gent druk. F. en R. Buyck, gebroeders, Steendam 345."

In het boek "Un mois à la Mer", Louis De Kérraoul, Tours Alfred Mame et Fils, Editeurs 1877" (10) bevindt er zich een met volgende tekst: "L.S.J.C. Institut Episcopal St Liévin-Cours élémentaire 1ère Division, décerné à Monsieur François Van Peteghem, Gand le 12 août 1879". In totaal vond ik zo'n zeventig-tal prijsboeken van diverse schoolinrichtingen uit binnen- en buitenland. Er zijn verschillende zeer eenvoudige maar ook enkele prachtige exemplaren bij. Ik heb al gezegd; voor oude boeken had ik een bijzondere voorkeur maar die vindt men nu natuurlijk zo gemakkelijk niet meer op de oude markt, wel in ge-

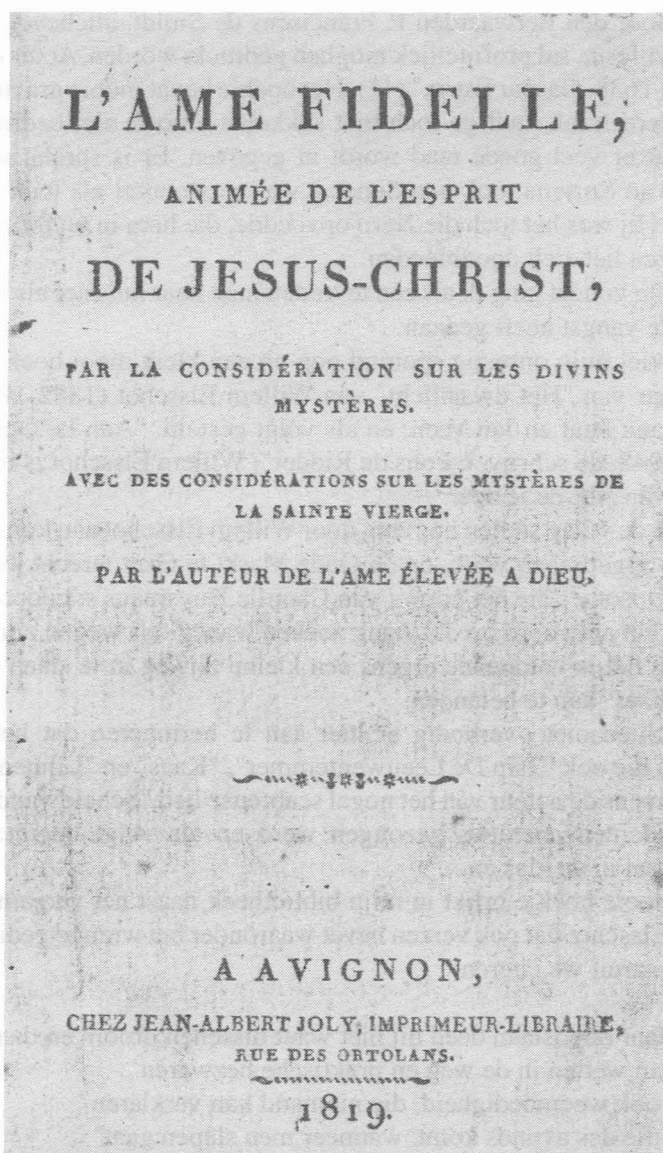

Fig. 6. L'Ame Fidelle, animée de l'Esprit de JESUS-CHRIST.

specialiseerde zaken maar daar vraagt men er veel geld voor en dat betaal ik niet. Als verzamelaar wil ik het genoeg smaken van te zoeken en met veel geduld iets te ontdekken. Maar ge moet er U wel van tijd tot tijd ne keer voor stuipen.

Een andere vondst in de voorbije jaren was een "godvruchtig boekske" "De Sonne Blomme -oft van de overeen-komminghe van den menselijcken wille met den godelicken, ghemaect door den Eerweerd. Pitremios Drexelsus ende

overgheset door den Eerwaarden P. Franciscus de Smidt, allebeyde Priesters der Socieiteyt Jesu., sal profijtelijck moghen gedrukt worden. Actus den 3 Juli 1638, 12 Juli 1638, Gaspar Estrix" (11). Het boekje bevat mooie gravures. Voor slechts honderd frank kunt ge toch niet sukkelen en ook niet bedrogen zijn. Vooral omdat er veel goede raad wordt in gegeven. Er is sprake van de H. Polycarpus van Smyrna, ook van Seneca, wat verwondert als men weet wie Seneca was. Hij was het toch die Nero opvoedde, die hem in 66 tot zelfmoord dwong. Seneca liet zich doodbloeden.

De dag van die vondst ging ik als een tevreden man naar huis net als een visser die een goede vangst heeft gedaan.

Op een dag viel mijn onrustig sporend oog op een klein mooi boek. Het was een exemplaar van "Het dwaallicht" van Willem Elsschot (1882-1960) (12), opgedragen aan Paul en Jan Veen; en als volgt gesteld: "Aan Is. Opsomer 29 November 1948, de schrijver, Fons de Ridder", Willem Elsschot is immers de schuilnaam van Alf. de Ridder.

Men kan zich de vraag stellen hoe een, door Willem Elsschot aan kunstschilder Is. Opsomer opgedragen werk, op de Oude Markt te Gent terecht kwam. Het was ook Is. Opsomer die het portret van Camille Huysmans schilderde. Laten we niet naar het antwoord op die vraag zoeken want Gods wegen zijn ondoordringelijk en het is voldoende ergens een kleine zijweg in te slaan om in de "Villa des Roses" aan te belanden.

Het is misschien niet overbodig er hier aan te herinneren dat het Willem Elsschot was die ook "Tsip De Leeuwentemmer", "Kaas" en "Lijmen" schreef (12). Hij is tevens de auteur van het nogal scabreuse lied "Schele Vanderlinde", dat door studentengeneraties gezongen werd en als volgt begint: "Schele Vanderlinde zat in de klas en...."

Het kleine mooie boekje prijkt in mijn bibliotheek naast het verzameld werk van Willem Elsschot dat ook verzen bevat waaronder het wrange gedicht: "Het Huwelijk" waaruit we citeren:

"Maar doodslaan deed hij niet want tusschen droom en daad
staan wetten in de weg en praktische bezwaren
en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren
en die des avonds komt, wanneer men slapen gaat"

Rotterdam 1910

en het prachtige en ontroerende gedicht: "Bij het doodsbed van een kind".
Telkens ik langs de rij boeken van mijn bibliotheek sukkel want stappen kan men het amper nog noemen, blijf ik even stilstaan bij het zeer mooie boek van Achilles Mussche "Aan de Voet van 't Belfort" (13), verlucht met 23 originele houtsneden en twee reproducties van grote platen door Frans Masereel en een pentekening van Jozef Cantré

G. BROGET
(t vervolgt)

BIBLIOGRAFIE

1. Lode Hoste: Over de kinderprenten te Gent, "Zantjes Wolle", Generale Bankmaatschappij Gent.
2. Mevr. Lievevrouw-Coopman: Ons Vaderland van de Vroegste Tijden tot de XVde eeuw, Gent drukkerij, Vanderpoorten Pollepelstraat 18-20, 1904.
3. Le Journal Universel - Le Moniteur Universel 1815 - Gand J.N. Houdin rue de la Catalogne.
4. Broget G.: in "Ghendtsche Tydinghen" over "d'Hane-Steenhuysse, Lodewijk XVIII, de Chateaubriand", 19de jaargang 1990 n° 5.
5. Sebastian Munster: "De la Cofmographie uniuerselle".
6. Nouveau Coutumier Général: Paris Michel Brunet Grande Salle du Palais au Mercure Galant 1724.
7. Cour d'Appel de Gand Audience Solennelle de rentrée 1er octobre 1923.
8. Histoire des Ducs de Bourgogne, H. De Barante Tome IX Bruxelles N.J. Gregoir, W. Wouters et Cie Edit. 1830.
9. Raphaël Le Correege, Le Titien, Bibliothèque Variée.
10. Un mois à la Mer, Louis Kéroual, Tours Alfred et Fils Edit. 1887.
11. Sonneblomme ofte van de Overeenkominghe van de menselycken wille met de goddelycke, Eerw. P.L. Drexelius 12 juli 1638.
12. Willem Elsschot: "Tsip de leeuwentemmer" - "Kaas" en "Lijmen" - "Verzen": "Het Huwelijk" - "Het dwaallicht" (1882-1960) W.B.
13. Aan de Voet van 't Belfort, Achilles Mussche, Mercatorfonds N.V., Antwerpen 1975.

GENTSE LIEDJES

Meer dan een eeuw geleden schreef Karelke Waeri een liedje over

DE PRONDELMARKT

Er is in Gent een prondelmarkt,
Van vodden en oude dingen,
Men zingt altijd van liefde en jeugd,
Ik wil die markt bezingen,
Daar vindt men allerhande goed,
Kalotten oude broeken,
En somtijds g'heel 't Oude Testament,
Ligt tusschen d'oude boeken.

Ge vindt daar ook van 't schoon geslacht,
De krullen en de tanden,
't Koleur dat hun gezicht blanket,
En 't kleed dat zij verpandden,

Ook al den afgelegden hoed,
Met zijn verslenste rozen,
En borsten ook van caoutchou,
Tusschen wat ouden doozen.

En kijk wat voor een vieze gril,
Daar stonden pot en pannen,
En verder ook 'ne groote bril,
Voor politieke mannen,
Daar stonden sabels langs en dwars,
Naast messen en geweeren,
En aan een kraam hing een groot scheers,
Voor zonder zeep te scheren.

Ik vond er ook het heilig schrift,
Dat ligt daar in de regen,
De wetten daar verkocht,
Voor boter in te wegen.
Ik zag daar laatst de lollepot,
Van mijn Tante Pauline,
Die op de markt verloren lag,
Onder een krinoliene.

Ik vond er een St-Antoniusbeeld,
Gebannen uit de kerke,
Omdat hij geen mirakels deed,
En 't vet smolt van zijn verken,
Ook St-Rochus zijnen hond,
Die lag daar g'heel in brokken,
En paternosters met de macht,
Op eenige oude zokken.

Maar wat ik nog het meeste daar
Bekeek in al die rijen,
Dat was een overgroote schaar
Voor diep in 't leer te snijen;
Zij was toch wel drij ellen lang,
'k Zeg 't niet om mee te gekken,
En zie wat verder lag een tang
Om tanden mee te trekken.

Daar vindt ge voor millioenen franks,
Tunieken en kapotten;
En kwamen zij ons nooit te pas,
't Is voedsel voor de motten,
Daar zag ik eens het oorlogsplan,
Van Frankrijk's groote keizer.
Den bal die zijnen zoon opnam
Te koopen bij 't oud ijzer.

Ge vindt daarbij in overvloed,
Kostumen uit de brakken,
Oude hoeden ook van alle slach,
En omgekeerde frakken.
En haantjes van metaal of blik,
Die wel of niet kunnen kraaien,
Maar die al z'op een spille staan
Naar alle winden draaien.

Ge vindt er ook bij 't oud papier,
Dossiers van advokaten,
Waarin ge leert hoe men den visch,
Opfrit met kop en graten,
En hier of daar een oude blaas,
Voor tabak in te vullen,
En somtijds ook een vuil kabaas
Gevuld met oude prullen.

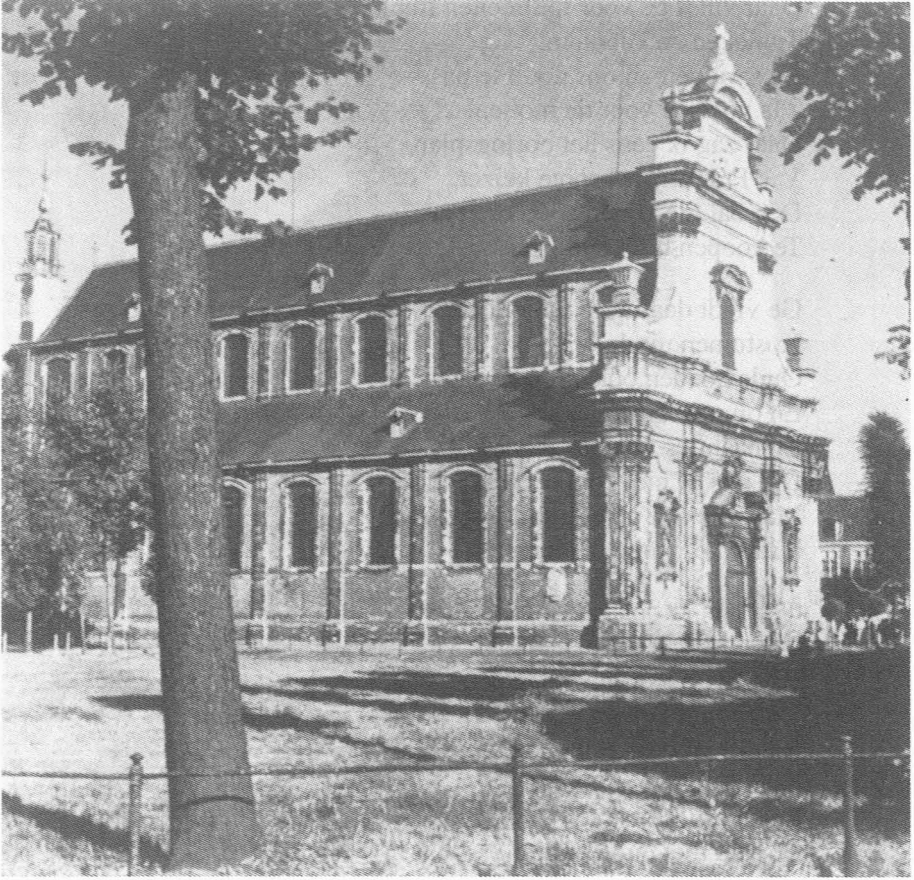
HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

O.L.VROUW TER HOOIEKERK (Klein Begijnhof) - Lange Violetten- straat

Het begijnhof "ter Hooie" werd gesticht omstreeks het midden van de dertiende eeuw. Hooie of Hoye is de naam van het weiland, gelegen tussen de Muinkmeersen en de Schelde, waarop men het begijnhof bouwde.

De geschreven bronnen laten ons meestal in het ongewisse wanneer het gaat over de vroegste geschiedenis van het sticht.

Voor het oprichten van een kerk met een kerkhof in het begijnhof verleenden de bisschop van Doornik, de abt van de Sint-Pietersabdij en de parochiepriesters van de Sint-Janskerk - de latere Sint-Baafskathedraal - hun toestemming.

Afb. 1. De kerk van het Klein Begijnhof.

Alhoewel beide in 1662 werden gewijd, voltooiden men de kerk pas het jaar daarop. Het was een eenvoudige zaalkerk.

In het begin van de vijftiende eeuw onderging het gebouw belangrijke verbouwingen. Andere wijzigingen aan de kerk vonden plaats in de tweede helft van de zestiende eeuw en de eerste helft van de zeventiende eeuw. Zij hadden een invloed op het uitzicht van de kerk.

Aan de noordkant bouwde men een kapel toegewijd aan O.L.Vrouw van Zeven Weeën.

Niettemin de veelvuldige herstellingen ging de staat van het gebouw zienderogen achteruit. Tenlange leste besloot men dan maar een nieuwe kerk op te trekken.

De huidige begijnhofkerk werd in twee grote bouwcampagnes opgetrokken. De eerste fase liep van 1657 tot 1671. Toen bouwde men een apsis, een driebeukig schip van vier traveeën en de koortoren. Het was de periode waarin grootjuffrouw Philipotte Dysembaert, wiens wapenschild voorkomt op de to-

ren, pastoor Rochus de Scheemaecker en meester-steenhouwer Jan Van Der Linden een rol speelden.

Wegens gebrek aan fondsen moest men de werken stilleggen. Het reeds afgewerkte deel sloot men vermoedelijk af door middel van een houten gevel.

Tijdens de tweede bouwcampagne, van 1715 tot 1720, liet grootjuffrouw Isabelle-Françoise van Hoorebeke de kerk voltooiën. Het oorspronkelijk schip van vier traveeën werd uitgebreid met nog eens evenveel traveeën en afgewerkt met een monumentale westgevel. De meester-steenhouwers Hendrik Merckaert, Gillis en Lambert Lisse, Francus Bauts en Guillame Wewer verleenden hieraan hun medewerking.

Met het versieren van het interieur sloot men de tweede fase af.

De gevelnissen waarin de beelden van de Heilige Aya en de Heilige Godelieve staan zijn het werk van Guillame Wewer.

In de rondboognis boven de toegangspoort bevindt zich het beeld van O.L. Vrouw met kind, patrones van de kerk.

Gillis en Lambert Lisse stonden in voor het inkomgedeelte. Naast de toegangspoort brachten ze hun meestertekens aan.

De gebeeldhouwde figuratieve taferelen in een barokke omlijsting op de buitengevels stellen de verschillende kruiswegstaties voor.

Langs de zuidkant van de kerk bevindt zich een calvarie met gebeeldhouwde Christus aan het kruis. Op de beschilderde achtergrond zijn Maria en Joannes afgebeeld.

De grafzerken die rondom tegen de kerk en de infirmerie geplaatst zijn, bevonden zich oorspronkelijk in de kerkvloer. Tot 1784 werd nog in de kerk begraven.

Toen er problemen rezen tussen het Gentse antiklerikale stadsbestuur en de begijntjes, redde hertog Engelbert van Arenberg het begijnhof door het in 1862 aan te kopen voor een bedrag van 700.000 fr.

De Heilig Grafkapel

In de hoek van de begijnhofdries staat de barokke Heilig Grafkapel uit 1662 waaraan Pieter Plumion II meewerkte. De kapel werd reeds twee keer grondig gerestaureerd. Tijdens de restauratiewerken in 1933 ontdekte men onder het altaar een levengroot beeld van een dode Christus.

De infirmeriekapel

De infirmeriekapel, toegewijd aan de Heilige Godelieve, kwam tot stand tijdens twee bouwcampagnes. Het oudste deel omvat een kleine apsis uit 1638 die gewijd werd in 1639.

De uitbreiding met vier traveeën dateert uit het begin van de achttiende eeuw. De deuroplijsting wordt bekroond met een beeld van de Heilige Godelieve,

Afb. 2. De Heilig Grafkapel in het Klein Begijnhof.

vermoedelijk van de hand van Jan-Baptist van Helderbergh. De ronde medailons in het midden van elk gewelfvlak worden toegeschreven aan Pieter-Norbert Van Reysschoot.

Voor het linkerzijaltaar schilderde Joseph Janssens een "Verheerlijking van Sint-Godelieve". Het schilderij van het rechterzijaltaar is van de hand van Ernest Wante en stelt de marteldood voor van Sint-Godelieve. De kapel bezit een merkwaardig Christusbeeld dat wegens zijn donkerbruine patine de "Zwarte God" wordt genoemd. Het is afkomstig van het verdwenen Gentse Penitenten-klooster nabij de Sint-Jacobskerk.

Het interieur van de kerk

Walrant de Croock vervaardigde het hoofdaltaar in 1671 voor 1500 gulden. Het werd door J. Janssens in 1934 herschilderd en is bekroond met een beeld van de Heilige Begga. Het altaarschilderij is van de hand van Gaspar de Craeyer (1584-1669) en stelt O.L.Vrouw voor met vier aanbidders: de H.H. Bernardus, Ildephonsus, Anselmus en Rupertus.

Het altaar in de linkerzijbeuk, uit 1644, stond oorspronkelijk in de kapel van O.L.Vrouw van Zeven Weeën. Omstreeks 1720 werd het naar zijn huidige plaats overgebracht en aangepast. Maximiliaan Labbe uit Mechelen beeldhouwde in 1660-1661 een nieuw O.L.Vrouwbeeld voor dit altaar. Het altaarschilderij is van de hand van Nicolaas de Liemaeckere alias Roose (1600/1601-1646) en stelt O.L.Vrouw Presentatie voor.

Het rechterzijaltaar is toegewijd aan de H. Aya en werd eveneens vervaardigd door Walrant de Croock.

Voor de eikehouten preekstoel van omstreeks 1730, deed men een beroep op Jan-Baptiste Van Helderbergh en zijn zoon Livinus. Het meubel is versierd met drie engelen die het Geloof, de Hoop en de Liefde voorstellen.

Op de kuip: de voorstelling van de vier evangelisten. Aan de vier hoeken onderaan de kuip: vier engeltjes, de zinnebeelden van de Tijd, de Dood, het Gebed en de Meditatie.

De dubbele trap naar de kuip is versierd met vijf medaillons die respectievelijk voorstellen: "Christus met de Samaritaanse vrouw", "Het laatste avondmaal", "De Goede Herder", Christus met Petrus" en "De roeping van Zacheus".

Het doksaal, uit dezelfde periode van de preekstoel, is voorzien van het wapenschild en het devies van grootjuffrouw Françoise Dansaert.

De orgelkast, bekroond met het beeld van de H. Cecilia omringd door engelen, werd vervaardigd door Jan-Baptist Van Helderbergh.

De bustes in de zwikken tussen de bogen van de middenbeuk stellen respectievelijk Christus, Maria en de twaalf apostelen voor.

Verder bezit de kerk nog een werk van Jan Van Cleef en een schilderij "De marteldood van de H. Livinus" van Cnudde.

In het midden van het koor, in de vloer, ligt de grafzerk van pastoor Rochus de Scheemaecker.

Ten slotte, maar beslist niet het geringste, is het veelluik "De Fontein des Levens". Het dateert vermoedelijk uit 1596 en is van de hand van de Gentse schilder Lucas II Horenbout. Deze liet zich voor dit werk inspireren door het Lam Godsretabel van de gebroeders Van Eyck.

Het schilderij bestaat uit een groot centraal paneel en vier zijluiken die langs weerszijden beschilderd zijn.

Bovenaan het middenpaneel wordt de H. Drievuldigheid voorgesteld. Uit Christus' wonden vloeien stralen bloed naar de Fontein des Levens en van daar naar de Fontein der Barmhartigheid.

Rond deze fontein staat de ganse gemeenschap van de heiligen. Bovenaan de triomferende kerk met links de heiligen van het Nieuw Verbond met O.L. Vrouw en de apostelen en rechts de heiligen van het Oud Verbond met het Paaslam en Mozes met de tien geboden. Onderaan de strijdende en lijdende kerk met uiterst links (in de hoek) het Vagevuur met de lijdende zielen en links van de fontein: pausen, bisschoppen, koningen, geestelijken en begijntjes - kinderen van de H. Kerk die zich loven aan de Barmhartigheid. Rechts van de fontein: de afvalligen, ketters en schismatieken die zich afkeren van de Barmhartigheid zoals Mahomet, Luther, Calvijn, Elisabeth van Engeland en anderen.

Het linkerluik, in geopende toestand, stelt de verheerlijking voor van het H. Sacrament. Bovenaan een groep begijntjes op weg naar het altaar van het H. Sacrament. In gesloten toestand: "De genezing van de lamme aan de fontein van Siloé."

Het rechterzijluik stelt geopend de Ark des Verbonds voor met op het voorplan een zingende en dansende David. Gesloten: de voorstelling van het Laatste Oordeel.

De twee bovenste zijluiken stellen geopend ouderlingen voor die, in het wit gekleed en met gouden kronen, op harpen Gods lof bezingen. In gesloten toestand: links - de verrijzenis van Christus, en rechts - de ten-hemelopneming van Enoch.

BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het Cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4 nb - N-O - Stad Gent, p. 239/258.
- Baldewijns Jeannine, Laleman Marie Christine: Gids voor de Gentse Begijnhoven. Gent, 1984.
- Joos L., pastoor: Begijnhof O.L.Vrouw ter Hoye, Geschiedenis en Gids. Wetteren, 1934.

David MAES

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN: DE CHARMES VAN DE DAGELIJKSHEID (vervolg)

vrijdag 7 juli 1950

Het hing al een tijdje in de lucht en in beide kampen werd er met enige opwinding naar uitgekeken... en vanmiddag is het er dan plotseling toch van gekomen. Een geregelde veldslag tussen de mannen van de Sint-Lievenspoortstraat en die van de Zebrastraat, zoals dat vroeger wel meer is gebeurd... op het terrein van de Chalet du Sud.

Het is begonnen met een incident bij het knikkeren... scheld- en duwpartij... dan hebben we ons allebei teruggetrokken en onze troepen verzameld... wij dan terug naar de Chalet du Sud en over de haag staan roepen, schelden en uitdagen... tenslotte werden er aan beide kanten stenen opgeraapt om elkaar te bekogelen.

Ik stond helemaal niet in de eerste linie... en toch had ik prijs. Op een bepaald moment vloog een kei met zo'n geweld - ongetwijfeld afgeschoten met een katapult - op de rug van mijn rechterhand dat de tranen uit mijn ogen sprongen van de pijn. Aiaiai... en onmiddellijk begon de getroffen plek geweldig op te zwellen.

Naar huis hollen en moeder om hulp vragen... of zolang mogelijk wachten om naar huis te gaan tot de plek ontzwollen is? Maar wat als die plek niet ontzwelt en als ik er een lamme hand aan overhoud? Toch naar huis gegaan... met mijn hand in een bassin koud water... en ondertussen een donderpreek van moeder... of wij misschien zot geworden zijn... en als ik die kei in mijn oog had gekregen was ik nu blind!

Maar ik heb hem niet in mijn oog maar op mijn hand gekregen... en zo'n verwonding is toch een bewijs dat ik aan de veldslag heb deelgenomen... en het liefst zou ik nu zo snel mogelijk naar de Chalet du Sud willen terugkeren om te zien of de onzen gewonnen hebben... maar daar kan natuurlijk geen sprake van zijn, moeder verbiedt me daar vandaag nog in de buurt te komen.

Vanavond vertelde Christian me dat in de oorlog soldaten, die wegvluchten van het front, gefusilleerd worden wegens verraad. Behalve dat ik gewond werd in de strijd ben ik nog een verrader op de koop toe. Ik voelde me helemaal niet lekker.

vrijdag 28 juli 1950

Ons land staat al dagen in rep en roer en door de onverzoenbare tegenstellingen tussen Leopoldisten en anti-Leopoldisten staan we op de rand van een revolutie tussen Vlamingen en Walen, tussen witten en zwarten, tussen katholieken

en vrijzinnigen... al zijn er ook Vlamingen tegen en Walen voor de koning. Aan de ene kant worden overal in Vlaanderen huizen met de nationale driekleur bevestigd, worden de klokken geluid, rijden er in alle steden en dorpen auto's rond met een grote foto van de koning en hebben er grote koningsgezinde huldens en manifestaties plaats... aan de andere kant wordt er in Wallonië een anti-Leopoldistische eed gezworen, zijn er bepaalde politieke leiders zoals André Renard bereid heel ver te gaan, zijn er meer dan 300.000 stakers, ligt het economisch leven lam en zijn er reeds tientallen aanslagen met springstoffen gepleegd.

Gisteren dan werden er te Gent op de trappen van de schouwburg op het Sint-Baafsplein een duizendtal bloemenruikers van sympathisanten van Leopold III samengebracht... en omstreeks 18u. zijn zo'n honderdvijftig bussen, personen- en vrachtwagens met die bloemen naar het koninklijk paleis te Laken vertrokken.

Bij het binnenrijden van Brussel zijn die auto's door groepen anti-Leopoldisten tegengehouden en op geroep en gejuwe onthaald... de ruiten van die auto's werden aan scherven gegooid en verscheidene inzittenden werden licht gewond. Wat de Gentenaars niet heeft ontmoedigd, want door de kapotte ramen hangend, zijn ze zwaaiend naar de omstaanders verder gereden. Tegelijk stapte er een socialistische betoging onder leiding van P.H. Spaak van het parlement naar het koninklijk paleis en ook die betogers zijn met de Gentse auto's in botsing gekomen.

maandag 31 juli 1950

Gisteren werd aan de Keizerbrug een nieuw park opengesteld. Keizerpark heet het. Er zijn twee speelvelden, een zandbak en twee volleybalvelden.

We zijn na de middag eens gaan kijken... maar voor ons, de mannen van de Sint-Lievenspoortstraat, is dat parkje niet interessant. We hebben de Chalet du Sud dichterbij de deur en in die ruïne en woestenij is het veel plezanter om te spelen dan hier. Dat parkje ligt trouwens aan de overzijde van de Schelde, dat is een andere wereld, de wereld van de mannen van Gentbrugge en de ajuinboeren van Ledeburg... en als het allemaal zo netjes moet blijven als het er nu bij ligt, zal het er braaf moeten aan toe gaan. Er liep daar zelfs een agent in de buurt om een oogje in het zeil te houden.

vrijdag 4 augustus 1950

Vorig jaar zijn we omstreeks deze tijd naar het toneelstuk "Lam Gods Spel" op het Sint-Baafsplein gaan kijken. Of liever, we zijn daar toevallig gepasseerd en

toen we zagen dat er iets aan de hand was, zijn we enige tijd blijven kijken... tot moeder er genoeg van kreeg en begon te zeuren dat ze pijnlijke voeten had en dat ze wou gaan zitten en dat tante Maria op ons zat te wachten. Ik vond dat spijtig, want ik had nog nooit een volledig toneelstuk gezien... en volgend jaar zal dat waarschijnlijk niet opnieuw worden opgevoerd. Marcel vertelde me dat het Lam Gods een groot schilderij is dat in de kerk hangt en dat er 15 jaar geleden een stuk is van gestolen door een koster uit Wetteren. Moet ook raar zijn... een schilderij van een schaap waar een poot of de kop aan ontbreekt omdat hij gestolen is. Wie zaagt er nu een stuk van een schilderij? Daar zal wel niets meer mee aan te vangen zijn... het schaap is de preut af. Waarom hangt daar trouwens een schaap in de kerk? In de Sint-Annakerk staan er alleen maar heiligen op de muren geschilderd. En zo hoort dat toch! De heiligen in de kerk en de schapen in de wei of op stal.

zondag 6 augustus 1950

Dat ijskarretje van Bakvis tijdens de buurtfeesten van vorig jaar... dat is een verhaal apart. We hadden er al over gehoord... iemand had gezegd dat er minstens een dozijn waren... we wisten ook al dat ze in het gewezen klooster van de Dominicanen in Onderbergen werden gestald... en nu, tijdens de braderij in de Sint-Lievenspoortstraat zouden we ze voor het eerst te zien krijgen: de ijskarretjes van Everyday. Kleurrijke, aantrekkelijke driewielers met een parasol. We waren bovendien heel nieuwsgierig, want het roomijs werd niet verkocht in een hoorntje of tussen twee ronde of vierkante wafeltjes, maar in een kartonnen potje... en bij ieder potje hoorde een houten lepeltje.

Ook Bakvis was zich gaan aanmelden als ijsventer... en tot ieders verbazing was hij aanvaard. O, wat zag hij er keurig uit in zijn blauw gestreept jasje. Van zodra hij de straat kwam ingereeden, werd hij omzwermd door kinderen en ook volwassenen, die dat nieuw soort lekkers gaarne eens wilden proeven.

Doch wat te verwachten en te vrezen was... is ook gebeurd. Moe van het duwen en verkopen en nagenoeg totaal uitverkocht, is Bakvis op het einde van de straat zijn dorst gaan lessen... en omdat hij na een paar glazen in de stemming geraakt en niet meer kan ophouden, is hij blijven drinken tot er van zijn ontvangsten niets meer overbleef.

Na die ene dag hebben we Bakvis nooit meer met een ijskarretje zien rondrijden.

woensdag 9 augustus 1950

In de 19e eeuw, tot 1854, deden de buurten nog iets anders dan jaarlijks een buurtfeest organiseren: zo moesten de dekens, baljuws en knapen instaan

Het bestuur van de dekenij St.-Lievenspoortstraat, vergezeld van een verklede groep (midden jaren 1920).

voor de nachtwacht, hulp in geval van moord, brand, diefstal, vechtpartijen of familietwisten, straten besproeien in de zomer en sneeuw ruimen in de winter. Pas na 1854 hadden de gebuurtedekens geen officiële taken meer en situeerden de activiteiten zich vooral rond vieringen van primussen en gedecoreerden, processies en jaarlijkse gebuurtefeesten. Er bestaat een mooie foto, uit het midden van de jaren 1920, van het dekenijbestuur van de Sint-Lievenspoortstraat: iedereen mooi uitgedost en de meesten met een hoge hoed en decoraties op de borst, in hun midden een Egyptische prins en zijn jonge begeleiders. Het graf van Toet-anch-amon was pas ontdekt en Egypte was het thema van de verkleedpartij tijdens het gebuurtefeest. Hoe zo'n gebuurtefeest werd georganiseerd, moge blijken uit de brief van het dekenijbestuur van de Sint-Lievenspoortstraat aan de opperdeken Louis Aelterman.

Gent, 11 juli 1949

Aan de Heer Louis Aelterman
Opperdeken van het Koninklijk Verbond
Der Gebuurtedekenijen van de stad Gent

Geachte Heer Opperdeken,

Met deze heb ik de eer U Ed. ons programma van ons gebuurtefeest op te sturen.

Hopende dat dit programma door U Ed. zal goedgekeurd worden en wij het zullen mogen uitvoeren.

Programma van Zaterdag 6 Augustus 1949

Opening om 14 uur. Toespraak van de deken van de geburen. Radio-serenades doorlopend tot 23 uur. Volksspelen: vogelpik per fiets van 16u. tot 17.30u. Lepelkoers voor kinderen van 17.30u. tot 18.30u. Om 19u. aankomst van de verklede groep "De Barnums". Uitvoering van hun verschillende dansen en wandelconcert.

Versiering der huizen en winkels alsook verlichting a giorno der straten.

Gans de Sint-Lievenspoortstraat, de Nieuwe Rijke Klarenstraat, de Hendrik Waelpuutstraat, de Krevelstraat, de Sint-Lievensdoorgang alsook het beluik bijgenaamd "Het nieuw poortje" dat uitgeeft op de Keizersvest nemen er aan deel (De Ommegangstraat werd dus uitgesloten). Het wandelconcert zal duren tot 23u.

Programma van Zondag 7 Augustus 1949

Om 9 uur plechtige mis ter nagedachtenis onzer dierbare gesneuvelden en vermiste geburen in de parochiale kerk Sint-Anna.

Na de mis: stoet voorafgegaan door een muziekcorps. Neerlegging van bloemen aan den gedenksteen. Arteveldeplein, verder langs Statiesstraat, Wilsonplein, President Franklin Rooseveltlaan naar het standbeeld van koning Albert in het Zuidpark, over de Frère-Orbanlaan naar de Twee Bruggenstraat, Lange Violettestraat. Hulde aan den gedenksteen. Toespraak en bloemenhulde. Daarna ontbinding.

Om 13 uur doorlopende radio-serenades tot 23 uur. Om 15 uur volksspelen. Loopkoers door Dynamo Atletiek Club te Gent en onder de reglementen van de Belgischen Bond Federatie. Er bestaat een koers van ongeveer 3 km en een van 6 km. Vertrek aan café 't Kantientje tot het einde der Sint-Lievenspoortstraat. Deze koers is begiftigd met een coupe en een palm en verder andere prijzen in natura. Er zal gezorgd worden voor de deelnemers alsook de toeschouwers hunnen veiligheid, dit door ons bestuur alsook door het bestuur der medekampende clubs.

Opkomst van de verklede groep "De Augusten". Wandelconcert tot 23 uur.

Programma van Maandag 8 Augustus 1949

Om 10 uren opening van de radio-serenades doorlopend tot 23 uur en uitzending van reclames. Om 15 uur volksspelen. Valiezenkoers te voet tot 17 uur. Blokjes vegen, eierklopping... enz. Verklede groepen door de geburen zelf. Aankomst van burgermuziek. Wandelconcert tot 23 uur. Daarna begraafing onzer geboortefeest.

Besten dank op voorhand
en onze beleefde groeten

namens het bestuur

ere-deken
Remi Temmerman

deken
Oscar Vietti

secretaresse
J. Temmerman-Verheyden

Groepje verklede bewoners van de straat tijdens de buurtfeesten van 1949. De foto is genomen op de hoek van de St.-Lievenspoortstraat en St.-Lievensdoorgang.

De buurtfeesten van 1949 waren de laatste die in de Sint-Lievenspoortstraat werden georganiseerd. Voor het plotseling afbreken van die oude traditie zijn er verschillende redenen, of althans, doen er verschillende verhalen de ronde. Er zou in de straat meer een plagerige dan een echt vijandige tegenstrijdigheid zijn geweest tussen de Tsjeven (katholieken) enerzijds en de Sossen (socialisten) anderzijds, wat zich ook uitte tijdens de feestelijkheden. De radio-serenades gebeurden vanuit een bepaald lokaal. Iedereen had er de gelegenheid om

Verdwenen huizen in de St.-Lievenspoortstraat. Thans autoboxen.

iemand een plaatje naar keuze aan te bieden, al dan niet vergezeld van een boodschap. Rode rakkers hebben er om de haverklap een plaatje aangeboden aan de onderpastoor... onveranderlijk gevolgd door de Internationale.

De deken zou met de kas aan de haal zijn gegaan.

De tegenstelling tussen de eerste helft en de tweede helft van de straat zou, hoe klein ook in werkelijkheid te groot zijn geweest. In de tweede helft van de straat waren er veel minder cafébazen, winkeliers en handelaars en vermits precies die bewoners voor de nodige inkomsten moesten zorgen, was de bijdrage niet evenwichtig verdeeld. Niemand van de tweede helft maakte bovendien deel uit van het dekenijbestuur.

De eerste twee verhalen mogen dan al een rolletje hebben gespeeld, het derde weerspiegelt ongetwijfeld de ware reden van de teloorgang van de buurtfeesten in de Sint-Lievenspoortstraat.

maandag 14 augustus 1950

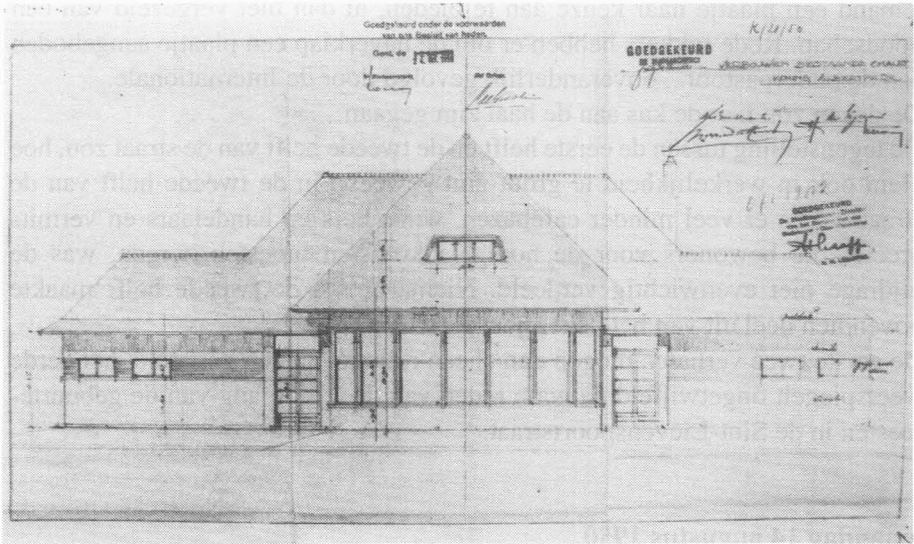
Moeder stuurt me naar de kruidenier om twee eieren en een doos klontjessuiker. Zoals steeds heb ik mijn grijze stofjas aan. De eieren stop ik in mijn zak, de doos houd ik in mijn handen.

Je moet een beetje duwen om de deur van het café te openen... en ik heb de gewoonte daar een slag van de heup aan te pas te brengen. Je raadt het al. Er natuurlijk niet meer aan gedacht dat die eieren in mijn zak zaten... waar er, na mijn heupslag, alleen nog maar gebroken schelpen en eierstruif van overbleef. Moeder vraagt me waar mijn hoofd staat... maar ze kan er gelukkig nog mee lachen. Zonder stofjas terug naar de kruidenier om twee andere eieren te halen. "En laat ze niet vallen en let een beetje op als je terugkomt hoe je de deur opent!"

zaterdag 19 augustus 1950

Er is sprake van dat de ruïne van de Chalet du Sud zal heropgebouwd worden en dat het terrein dat er rond ligt - ons speelplein! - zal omgevormd worden tot een tennisveld, een basketplein, een veld waarop minigolf kan worden gespeeld en vooral een openlucht rolschaatspiste want de man aan wie de hele zaak zal worden verhuurd, Adolphe Renard, is de baas van "Roller Skating" in het Coliseum op de Kuiperskaai.

We zijn blij dat hier zo dichtbij een sportcomplex met zoveel mogelijkheden zal verschijnen... maar de meeste van die sporten zijn niet voor ons bedoeld en er zal ongetwijfeld moeten voor betaald worden om er binnen te komen. Wat het ergste is: het terrein waarop we ongestoord konden knikkeren, voetballen,

Goedgekeurd ontwerp van "Chalet du Sud", 1950.

crossen, verstoppertje spelen en veldslagen uitvechten met de mannen van de Zebrastraat zullen we definitief verliezen.

- En is dat echt waar of is het maar een gerucht?
- Neenee, het is echt waar, ze beginnen volgende maand met de werken.

zondag 3 september 1950

Iedere zondag naar de hoogmis in Sint-Annakerk en na de middag naar de school in de Twee Bruggenstraat voor de wekelijkse lering ter voorbereiding van de plechtige communie. Dat is een heel lange voorbereidingstijd, twee jaar, want die communie zal pas in het voorjaar van 1952 plaatshebben. Meer dan tijd genoeg om onze catechismus van voor naar achter en van achter naar voor van buiten te leren. Ik dacht dat de catechismuslessen door de onderpastoor werden gegeven, maar dat blijkt een juffrouw, een jongedochter, een patronagekonte te zijn.

Een strenge zo te zien. Ze heeft wel gezegd dat we op een zondagnamiddag eens naar het begijnhof zullen gaan, de grootjuffrouw zullen begroeten en in een van die huisjes een begijntje zullen bezoeken. Ik hoor het moeder nog zeggen: "Werken is zalig en nietsdoen heilig, zei het begijntje... en ze koos voor heiligheid".

In ons jaar zijn we met vier meisjes en vijf jongens. De eerste keer in mijn leven dat ik samen met meisjes in dezelfde klas zit. Een meisje dat Martha heet en een bleek engelachtig gezichtje heeft, is me ogenblikkelijk opgevallen.

donderdag 7 september 1950

De berichten uit Korea zijn iedere dag meer verontrustend en de vrees voor een inval van de Russen en het begin van de Derde Wereldoorlog zit er diep in. De ouderen hebben die ellende pas meegemaakt, ze hebben allemaal honger en kou en armoe geleden, sommigen hebben enkele jaren in de bak gezeten, ze weten allemaal wat dat zal betekenen een nieuwe oorlog! Iedereen is dan ook beginnen hamsteren... en die hamsterwoede neemt waanzinnige en ongehoorde afmetingen aan: lucifers, zeep, suiker, koffie, fiets- en autobanden en alles wat niet aan bederf onderhevig is. Met het gevolg: schaarste en duurte. Er verschijnen dagelijks artikels in de krant waarin de regering de bevolking tracht gerust te stellen en verzekert dat hamsteren totaal overbodig is omdat de voorraden voldoende groot zijn... maar niemand gelooft het. Ook moeder doet er aan mee: vermits properheid voor haar het allerbelangrijkste is, ligt de bodem van haar kleerkast vol met Sunlight-zeep.

Samen met Christian ben ik op zolder begonnen met het aanleggen van een goed verborgen geheime noodvoorraad. Als alles vernietigd en er nergens meer iets te krijgen zal zijn, zullen we onze schat bovenhalen en de ouders zullen verrast zijn te zien aan welke onontbeerlijke zaken wij hebben gedacht: een stompje kaars, een oud pennemes, drie doosjes lucifers, sluitspelden, een boek kaarten, een paar stukje krijt, eindjes touw, een stuk van een binnenband... Ik had ook aan een oud schrift dat nog niet helemaal vol is en een potlood gedacht... je kunt maar nooit weten of er geen berichten moeten geschreven en overgebracht worden... maar Christian vindt dat niet nodig. Hij denkt eerder aan een radiozender om berichten te versturen... maar zo'n toestel zullen we wel nooit in handen krijgen.

Jammer dat we over zo goed als geen geld beschikken, anders kochten we een zaklantaarn... en een dolk komt natuurlijk ook altijd van pas. We hebben afgesproken dat we iedere week 1 F zullen sparen... als de oorlog nog even in Korea blijft vooraleer naar hier over te waaien, kan dat een mooi spaarpotje opleveren.

maandag 11 september 1950

Frans heeft een zwarte beduimelde calepin van zijn grootvader naar school meegebracht en daarin staan in potlood al de namen van de cafés in de Sint-Lievenspoortstraat in het jaar 1911. Zijn grootvader is een rare Tieste die de meest vreemde en ongewone dingen verzamelt en hij zegt altijd: "Als ik het nu niet verzamel en er zorg voor draag, zal men het binnen enkele tientallen jaren nooit meer terugvinden". Als zijn vader het niet allemaal weggooit, staat er Frans een merkwaardige erfenis te wachten.

Café De Ster bij Melanie De Mulder, St.-Lieveispoortstraat 1.

Hij heeft het eerst aan de meester laten zien en tijdens de speeltijd heb ik het notaboekje even in mijn handen mogen houden om al die namen eens te lezen. Zijn grootvader heeft telkens het huisnummer en de naam genoteerd: 1 In de Ster. 3 In de Wachtzaal. 9 In de Wapens van Antwerpen. 11 A la ville de Tournai. 35 In de Zwijger. 43 In de Gouden Duif. 65 In de Rubenshoed. 113 In de Kuiper. 125 In de Nieuwe Zwijger. 151 In de vier wegen. 205 Estaminet. 207 In de Vrijheidsliefde. 211 In de Gouden Pluim. 327 Estaminet. 12 Café Léopold. 24 In de Carotte. 26 A la ville d'Ypres. 32 In Baelegem. 34 In de Reisduif. 40 In de oude Vriendschap. 48 De Volksvrienden. 70 In de Maandag. 110 In het Meuleken (bij Vitalia). 154 In de Zondag. 168 In het Paard (bij Karel de paardensmid). 212 In de Welgezinde. 214 In Scheldewindeke. 224 In het Tonneke. 230 In het Paardeken. 232 In het nieuw bronzen Paard. 234 Au Progrès. 248 In de maagd van Orléans. 252 In de gouden Kroon. 256 In de Grote Pint. 260 In de Rode Haan. 296 In het Moorken. 314 In het Brouwershuis. 358 Estaminet. 362 In de Nieuwe Fontein. 368 Au bien venu. 376 Het Groot Brussel. 378 In de Sint-Lievenspoort. 412 In het Land van Aalst.

Als ik goed geteld heb, waren er toen 43 cafés in de straat. Nog i.v.m. cafés heb ik nog niet zo lang geleden horen vertellen dat er in 1855 een wet werd uitgevaardigd waarbij alle hotels en cafés een lantaarn voor het huis moesten plaatsen met het oog op de openbare veiligheid... en 20 jaar later besliste het stadsbestuur dat de herbergiers "pisbakken" moesten hebben ten dienste van de personen die hun café bezochten. En de vrouwen? Die telden niet mee.

Onderaan de laatste blz. stonden er nog twee namen: In de Graphophone en In het Klein Orkest, maar dat waren resp. de namen van een kruidenierswinkel en het huis van een kleermaakster. Graphophone, wat zou dat willen zeggen?

zaterdag 7 oktober 1950

Vanavond heeft de officiële opening plaats van het Casino in het Citadelpark. Na de toespraken en de opening door de burgemeester en het stadsbestuur is er een groot bal en een optreden van het ballet van Lilly De Munter.

De Sint-Lievenspoortstraat heeft daar wel niets mee te maken, maar als hier praktisch naast de deur door de stad een spiksplinternieuwe en zeer dure feestzaal wordt geopend, zou men de bewoners van de straat toch kunnen uitnodigen om ook eens te komen kijken. Marcel zegt dat wij net als de betere burgers van de stad gemeentebelastingen moeten betalen en dat het Casino bijgevolg ook met ons geld is gebouwd... maar ja, zo'n feestpaleis is niet voor ons bestemd, maar voor de halvekluitjespissers van het stadscentrum.

Neen, werkmensen en poortjesvolk zien ze daar waarschijnlijk niet gaarne komen. Zie je Bakvis daar trouwens al door de zalen zwijmelen. Na minder dan een uur zou hij stomdronken zijn, beginnen zingen en aan de deur worden

gezet. Jaja, het zal wel dat zijn: bij het stadsbestuur kennen ze Bakvis en De Puppe en nog een aantal zware gevallen en dat is voldoende om helemaal niemand van de Sint-Lievenspoort uit te nodigen. Hoe zegt Romain De Coninck dat trouwens in een van zijn toneelstukken: "Ge zijt gij zeker van de Sint-Lievenspoortstraat... ge kunt het horen!" Je kunt je voorstellen wat een goede naam de bewoners van onze straat hebben bij de rest van de bevolking van Gent.

zondag 8 oktober 1950

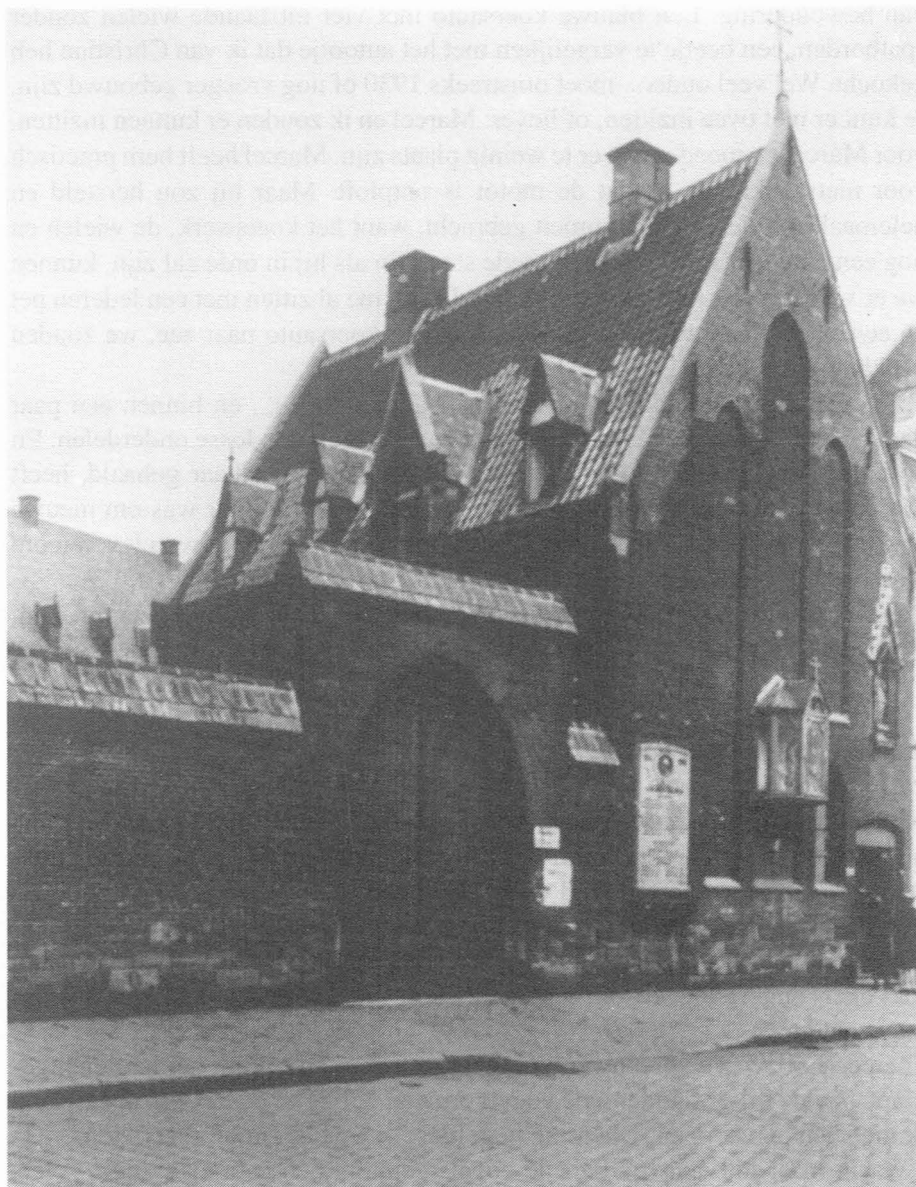
Iedere tweede zondag van de maand komen er na de middag heel wat extra klanten naar het café. Mensen van overal in Vlaanderen. Ouders, kinderen en familieleden die hun dochter of zus of kleinkind komen bezoeken, die een eindje verder aan de overzijde van de straat in het internaat of het tehuis voor meisjes, eigenlijk een wederopvoedingsgesticht, verblijft. Het tehuis wordt geleid door de Zusters van Liefde. De meisjes zijn er door de gerechtelijke instanties geplaatst. Het Gesticht van de Heilige Aloïsius van Gonzaga. Het gesticht staat er al van in 1897 en heette aanvankelijk "Het Huis van Barmhartigheid". Voor de oorlog verbleven er gemiddeld 40 meisjes; tijdens de Tweede Wereldoorlog was dat aantal opgelopen tot 120; nu is dat iets teruggelopen en het vermindert ieder jaar. Er zijn al een paar keer ernstige moeilijkheden geweest met die meisjes en in 1947, wij woonden hier toen nog niet, zijn er op een dag een heleboel uitgebroken en ontsnapt. Nu worden ze beter bewaakt en kunnen ze niet meer vluchten. Vermits ze niet buiten mogen komen, krijgen wij die meisjes nooit te zien. Wel hebben die meisjes er contact met de kleuters en de meisjes van de lagere school van de parochie Sint-Anna.

Ivan heeft ook al eens in een verbeteringsgesticht gezeten. Het verbeteringsgesticht voor jongens te Mol. Op een dag werden hij en zijn vriend gesnapt toen ze uit de St-Baafskathedraal naar buiten kwamen. Ze hadden er verschillende offerblokken opgebroken. Hij had toen al een en ander op zijn kerfstok.

Hij heeft enkele maanden te Mol verbleven en tegelijk is hij er geopereerd aan zijn verlamde arm. Sedert die operatie te Mol kan hij zijn arm iets meer bewegen, maar helemaal in orde komt het nooit meer.

Een keer ben ik mee geweest naar Mol om hem te bezoeken. Moeder had me wijsgemaakt dat Ivan er in een hospitaal lag. Hij zat er inderdaad in een ziekenzaal en zijn arm was omzwachteld zodat ik niets in de gaten had. Pas later heb ik toevallig vernomen dat die inrichting geen hospitaal maar een verbeteringsgesticht is.

De ouders die hier hun dochter komen bezoeken, zullen het jongere broertje wellicht ook niet wijsmaken dat grote zus in een verbeteringsgesticht zit.

Het gesticht van de H. Aloysius van Gonzaga, thans Katholieke Hogeschool voor Gezondheidszorg, St.-Lievenspoortstraat 143.

vrijdag 20 oktober 1950

Soms doet Marcel dingen waar ik niets van begrijp.

Op het einde van de vakantie heeft hij op een avond een auto naar zijn garage gesleept... en toen ik de volgende morgen ging kijken, viel ik bijna achterover

van bewondering. Een blauwe koersauto met vier uitstaande wielen zonder spatborden, één beetje te vergelijken met het autootje dat ik van Christian heb gekocht. Wel veel ouder... moet omstreeks 1930 of nog vroeger gebouwd zijn. Je kunt er met twee inzitten, of liever: Marcel en ik zouden er kunnen inzitten, voor Marcel en moeder zou er te weinig plaats zijn. Marcel heeft hem praktisch voor niets gekregen omdat de motor is ontploft. Maar hij zou hersteld en helemaal in orde kunnen worden gebracht, want het koetswerk, de wielen en nog een en ander is nog in zeer goede staat. En als hij in orde zal zijn, kunnen we er volgend jaar mee naar zee rijden. Ik zag me al zitten met een lederen pet en een vliegeniersbril op mijn neus. Met een koersauto naar zee, we zouden veel bekijks hebben...

Hij is die auto onmiddellijk uit elkaar beginnen halen... en binnen een paar dagen bleef er zo goed als niets meer van over... niets dan losse onderdelen. En zo is hij daar weken blijven liggen, want eenmaal uit elkaar gehaald, heeft Marcel er niet meer naar omgekeken. Hij zei dat het te duur was om nieuwe onderdelen te kopen... de waarheid is dat hij geen inspanning wou leveren om hem opnieuw in elkaar te steken. Ik vond dat heel spijtig.

Vanavond komt er een kennis met een vrachtwagen die hoop oud ijzer opladen. Wij zullen volgende zomer dus niet met een koersauto naar zee rijden.

zaterdag 21 oktober 1950

Nonkel Ferdinand is dokwerker... maar meestal stempelt hij. Omdat hij bijna nooit werkt, zegt moeder altijd dat hij geen "dokwerker" is maar een "dokstaander". In zijn vele vrije tijd vangt hij vogels.

Eén keer ben ik samen met Ivan met hem meegeweest.

Ergens tussen de Groene Staak en Westbeke heeft hij zijn netten en zijn lokvogels opgesteld... en van achter enkele struiken was het toekijken, stil zijn en wachten.

Toen er een zwerm spreuwen was neergestreken en hij het net had dichtgeklapt, haalde hij de fladderende vogels eruit en wong ze de nek om. Daar vond ik niets leuks meer aan. Die arme vogeltjes. Ik wou dat nooit meer zien.

- Wacht maar tot vanavond als de vogels gepluimd en gebraden zijn... zoiets lekkers heb je nog nooit gegeten.

Ik wil er zelfs niet van eten!

donderdag 23 november 1950

Aanvankelijk werd het gebeuren fluisterend verteld en sommigen twijfelden eraan of het wel waar was... daarna werd er gegniffeld... en nu iedereen op de

hoogte is, spreken de enen er schande van, terwijl anderen beweren het altijd al geweten te hebben dat die zwartrokken voor geen haar te betrouwen zijn. In het bijzonder de onderpastoor van onze parochie niet.

Heeft hij trouwens niet altijd jonge meiden gehad, die hij niet kon gerust laten. Ha! En hebben de verbaasde en daarna schaterende klanten van café De Vliegmaschine in de Ommganckstraat hem niet eens door de straat zien hollen... achter zo'n jonge meid aan. Ha!

Maar nu is hij volgens ieders mening toch een stap te ver gegaan.

De vrouw van een slager in de Keizer Karelstraat stelde in haar min of meer zieke toestand de regelmatige vertroosting door de onderpastoor ten zeerste op prijs... maar dat was toch buiten de slager gerekend. Nieuwsgierig en vermoedelijk ook jaloers als hij was, is hij op zijn kousevoeten een kijkje gaan nemen op de bovenverdieping... en wat hij waarschijnlijk al vermoedde, kreeg hij nu met eigen ogen te zien. Een overspelig minnend koppel in het echtelijk bed, betraapt door de bedrogen echtgenoot... het is voor alle betrokken partijen een onaangenaam om niet te zeggén pijnlijk moment.

Om zijn woede en machteloosheid te koelen heeft de man met de bebloede schort al de kleren waarvan de onderpastoor zich tijdens de vertroosting had ontdaan, door het venster midden op straat gegooid. Van zijn staat van naaktheid en de manier waarop de geestelijke het huis van de slager heeft verlaten, bestaan er uiteenlopende versies... de meest fantasierijke is ongetwijfeld de mooiste.

De onderpastoor is een tijdje niet meer gezien... die op straat gegooid kleren zijn nog geruime tijd smeuiige gespreksstof gebleven.

donderdag 7 december 1950

Zoals dat al enkele keren is gebeurd, ben ik samen met moeder naar de catch geweest. In het Coliseum, het vroegere Grand Palais Valentiono, op de Kuiperskaai. Goed tien minuten stappen en we zijn er.

Op één keer na ben ik er telkens met moeder alleen naar toe geweest. Marcel houdt niet zo van catch, hij ziet liever boks. En vermits dat voor moeder precies omgekeerd is, gaat ieder alleen naar zijn geliefde sport kijken. We zijn ook maar één keer met zijn drieën naar een bokswedstrijd gaan kijken.

Moeder is een groot supporter van Sus La Brosse, een Antwerpenaar van 83 kg, die ze een heel goede catcher vindt. Dolf Hoste, een Gentenaar, vond ze ook een goeie, maar die is onlangs met zijn auto tegen een trein gereden en verongelukt. De man die door iedereen De Engel wordt genoemd daarentegen, vindt ze een verschrikkelijke lelijkerd. Misschien daarom dat hij altijd met een maillot en een lange broek aan worstelt, al was het maar om een deel van zijn lelijkheid te bedekken. De vorige keer had zijn tegenstander blijkbaar zijn tere

plek gevonden... De Engel kronkelde van de pijn en hij heeft moeten opgeven. Toen we voor het eerst naar catch in het Coliseum kwamen kijken, had ik me laten wijsmaken dat er tijdens de wedstrijden soms armen of benen werden uitgewrongen... en toen ik in de hoek een witte kast met een groot rood kruis in de gaten kreeg, dacht ik echt dat de uitgewrongen ledematen daar werden in opgeborgen. De hele avond heb ik in spanning zitten wachten... maar geen van de deelnemers is een arm of een been kwijtgeraakt. Nu nog, telkens ik naar die kast kijk, moet ik aan ledematen denken... maar helaas heb ik die deurtjes nog nooit zien opengaan.

Het was een tamelijk gewone avond met verscheidene kampen zonder uitschieters. Een keer heeft de hele zaal langdurig staan roepen en fluiten toen de scheidsrechter de slechterik gewonnen gaf, terwijl iedereen vond dat de goede had moeten winnen.

We zijn daar natuurlijk enkele mensen tegengekomen die moeder kent en tijdens de pauze zijn we samen met twee mannen aan de toonbank iets gaan drinken. Een van hen hoorde ik vragen of ze geen zin had om na de voorstelling nog samen ergens heen te gaan... maar ze wees naar mij en ze antwoordde dat dat vanavond niet kon.

Omdat ze vond dat het voor mij al laat genoeg was, zijn we na de wedstrijden dadelijk naar huis teruggekeerd. Op het voetpad langs de kant van de Frère-Orbanlaan, want door het donkere park vertrouwde ze dat niet.

- We zijn toch met twee... dus kan er ons niets gebeuren.

- Ga jij hem weggagen als er plotseling een man met een mes voor ons staat?

- Ik wil zeggen dat we met twee zijn om te beginnen roepen.

dinsdag 26 december 1950

Vanavond stuurde moeder me naar de kruideniers- en groentenwinkel aan de overzijde van de straat om een pakje aardappelbloem te kopen. Meestal is het Vuile Martha die bestelt, en die zegt soms wel eens iets vriendelijks, maar nu was het Constant die uit de keuken naar de nauwelijks verlichte winkel kwam gesloft en dat is een norske man die nauwelijks zijn mond opendoet. Zonder een woord te zeggen, ging hij eerst eens naar de groentenbakken in het uitstalraam kijken... en tot mijn grote verwondering nam hij er een appel uit en stopte die in mijn hand. Zou hij zo vrijgevig zijn omdat het kerstavond is! Maar toen ik eens keek, begreep ik waarom ik die appel had gekregen: hij was half rot en voor de rest helemaal gerimpeld. Vuile jood! Had hij me nu een historiapunt gegeven, dan was ik daar heel blij mee geweest... maar een rotte appel!

Terug buiten was ik zo kwaad dat Constant me die appel had durven in mijn handen stoppen, waarvoor ik nog dank heb moeten zeggen... dat ik in de duisternis eens rondkeek en hem dan zo ver mogelijk weggooid. Verdorie...

nu valt die appel toch zeker wel midden op de motorkap van de tamelijk nieuwe auto van de schoonzoon van Clément! Ik ben haastig de straat overgestoken en naar binnen gevluht... nu maar hopen dat niemand het heeft gezien en dat Clément of zijn schoonzoon hier straks niet komen reclameren dat ik met rotte appels smijt en hun auto heb beschadigd. Allemaal de schuld van Constant, die rotte appels uitdeelt!

Daniël VAN RYSSEL

GENTSE MEMORIEDAGEN: 20-21 APRIL

20 April 1572

De Gentse minderbroeder Petrus de Muer, beter bekend als Pedro de Gante, wordt begraven in zijn San Josékerk in Mexicostad.

Geboren in 1480. In 1522 vertrok hij naar Mexico om er beschavingswerk onder de Indianen te doen. Hij was er 50 jaren werkzaam en bouwde er talrijke kerken en kapellen. Hij stichtte er ook scholen en de eerste drukkerij in de Nieuwe Wereld. Honderdduizenden Indianen werden door hem gedoopt en onderwezen. Hij was een felle verdediger van de inboorlingen tegen de Spaanse overheersers.

De Provincie Oost-Vlaanderen schonk aan Mexico een bronzen standbeeld dat gemaakt werd door de beeldhouwer Albert De Smedt van Sint-Niklaas. Het werd op 16 januari 1976 onthuld in Mexico-City. Een kleine repliek ervan werd op 30 juni 1976 onthuld op het Fratersplein.

20 April 1624

Eerste steenlegging van het Seminarie en wij hebben het hier natuurlijk niet over het gebouw op de Reep.

Het Seminarie werd in 1569 gesticht door Jansenius, de eerste bisschop van Gent. Het was gevestigd in het oud klooster en school van de Hieronymieten in het Geeraard Duivelsteen.

Dit eerste seminarie was een tweeledige instelling: een lagere cyclus (Klein Seminarie), voortzetting van de Hieronymietenschool, waar jongens van 12 tot 16 jaar een soort humaniora-opleiding ontvingen, en een hogere cyclus (Groot Seminarie) waar theologie-onderwijs werd verstrekt.

Na de dood van Jansenius in 1576 en het Calvinistisch Bewind was het voorlopig gedaan met het seminarie.

Bij zijn aanstelling in 1622 voerde Bisschop Triest direct een serie hervormingen in. Het Theologicum werd afgeschaft en in het Klein Seminarie zouden

een 20-tal knapen een humaniora-opleiding ontvangen. Een aantal theologanten mocht studeren aan de universiteiten. In 1623 verkocht hij het oud bouwvallig seminarie aan de Stad en hij liet plannen maken voor de bouw van een nieuw seminarie op de hoek van de Biezekapelstraat (Nu het Klein Sint-Bavo). De plannen ervan werden getekend door de Jezuïetenarchitect Pieter Huysens.

20 April 1812

Plechtige heropening van de schouwburg der Fonteinsteinen in de Parnassusberg. Sinds 1789 huurden zij dit lokaal op de Houtlei van de eigenaar, de herbergier Neerman.

De schouwburg werd gesloten in 1807 wegens het verbod van de Franse bezetter om nog vertoningen te geven in het Nederlands.

In 1848 verloor de Parnassusberg zijn oorspronkelijke bestemming als schouwburg en werd het een danszaal tot ca. 1890.

Zie ook "Ghendtsche Tydinghen" - 1993 - N° 4 - pp. 203-207.

20 April 1854

Een afvaardiging van het Gents stadsbestuur begeeft zich naar Brussel om er aan de Hertogin van Brabant het huwelijksgeschenk van de Gentse stede te overhandigen: een prachtig kanten kleed waaraan onze "Blauwe Meiskens" 10 maand lang gewerkt hebben.

Steyaert schrijft dienaangaande in zijn "Geschiedenis van Gent": "Eene som van 20.000 fr. is daarvoor door ons Stedelijk Bestuer betaeld. Voor de vervaardiging zijn 80.000 klossen bijna onophoudelijk in werking geweest gedurende de tien maenden."

20 April 1865

Geboorte te Gent van Pol Anri.

Onderwijzer en hoofdonderwijzer aan de Gentse stadsscholen.

Leraar aan de Gentse toneelschool. Onderwees er zielkunde, karakterontleding, techniek van het drama en dramatische letterkunde.

Schreef zelf verschillende toneelwerken.

Deze redacteur van "Het Laatste Nieuws" werd in 1901 Directeur van de Kulderschool. Wegens gezondheidsredenen gaf hij er zijn ontslag in 1921. Overleed in juli 1953.

20 April 1935

Dood van de kunstschilder Julien De Vriendt.

Hij werd geboren in 1842 als zoon van de schilder Jan die, samen met Louis de Taye en Victor Lagye, de versieringen schilderde van de trapzaal van de Universiteit. Jan werd daarbij geholpen door zijn 2 talentvolle zonen Albert en Julien.

20 April 1956

Dood te Latem van de Gentse componist Lieven Duvosel.

Hij werd geboren in 1877 en de muzikale gaven van de kleine Lieven kwamen al zeer vroeg tot uiting. Afkomstig uit een eenvoudig arbeidersgezin hielp de 10-jarige knaap mee aan het onderhoud van het gezin door piano te spelen in café-chantant's. Zijn vader was zo verstandig hem naar het Conservatorium te sturen waar hij op 13-jarige leeftijd de Eerste Prijs Notenleer behaalde, op zijn 14e de lessen volgde van harmonie en contrapunt en kort daarna in de fugaklas zat. Op zijn 13e componeerde hij reeds. Vanaf zijn 14e nam hij deel aan koorwedstrijden en, nauwelijks 15 jaar, was hij dirigent van het koor van "De Vrijheidsliefde" en van de fanfare "De Werkersverdediging". In 1902 gaat zijn koor lopen met de Eerste Prijs van het Internationaal concours van Tourcoing en met dat van Amsterdam. In 1904 vertrekt hij voor 4 jaar naar Parijs waar hij verder gaat studeren: orgel bij Widor en compositie bij Fauré. Om te voorzien in zijn onderhoud geeft hij lessen en hij wordt repetitor van de koren van de Opera. Daar wordt hij ontdekt door de operazangers. Een uitvoering van zijn werken in de "Trocadero" kende een zeer groot succes.

Wanneer een concours uitgeschreven wordt voor de aanwerving van een dirigent voor de Opera van Parijs is het de Gentenaar Lieven Duvosel die als N° 1 uitkomt. Om aangesteld te worden moet hij zich evenwel Fransman laten naturaliseren en dat vindt Lieven wel een beetje te veel van het goede. Hij komt terug naar Gent en behaalt met de "Melomanen" in 1910 de Eerste Prijs in Montluçon. Emiel Hullebroeck behaalt met zijn koor de Eerste Prijs te Reims. Beiden worden feestelijk ontvangen op het Stadhuis en samen rijden zij in een open koets door het bevlagde Gent.

Lieven Duvosel heeft voornamelijk liederen en koorwerken gecomponeerd. Zoals nog andere Gentse artiesten was hij gefascineerd door de Leie, vandaar dat een van zijn voornaamste werken de "Leiecyclus" is.

In eigen land werd hij zeer onderschat terwijl in het buitenland zijn werken uitgevoerd werden onder leiding van dirigenten zoals een Richard Strauss.

21 April 1405

Jan zonder Vrees wordt hier ingehuldigd als Graaf van Vlaanderen. Deze zoon van Filips de Stoute en Margareta van Male werd geboren in Dijon in 1371.

Hij verbleef voornamelijk in Frankrijk en was bijna uitsluitend betrokken bij burgeroorlogen aldaar.

Hij werd vermoord op de brug van Montereau-sur-Seine op 10 september 1419.

Hij werd opgevolgd door zijn zoon Filips de Goede.

21 April 1688

Een ordonnantie legt een geldboete van 100 gulden op aan de Gentenaars die in de stad, buiten de Halfvastenmarkt, schilderijen van vreemde schilders durven aankopen.

21 April 1730

Dood op 80-jarige leeftijd van Jan Palfijn.

Hij werd geboren in Kortrijk als zoon van een "chirurgyn-barbier".

Het is zijn vader die hem het eerste onderricht geeft in het vak, maar al dat empyrisch gedoe kan de verstandige en leezuchtige Jan niet bevredigen. Na het lezen van een boek van Vesalius wordt hij begeesterd en wil hij er meer van weten. Dit zal hem trouwens in moeilijkheden brengen met de overheid, want op een nacht wordt hij betrap op het kerkhof van Kortrijk waar hij studiemateriaal aan het verzamelen was. Eén middel om aan de kerker te ontsnappen: weg wezen! Dat doet hij prompt en hij komt naar Gent. Hij zal hier verschillende jaren werken als helper bij een leraar van de heelkundige school. Hij gaat zich dan in Ieperen vestigen als heelmeester. Inmiddels blijft hij verder studeren, gaat regelmatig naar Parijs en acht zich niet te min om als 45-jarige terug op de banken te gaan zitten als student. Twee jaar later zal hij zich definitief in onze stad vestigen waar hij het vruchtbaarste deel van zijn rijke carrière zal passereren. Het is hier dat hij de forceps of verlostang uitvindt, een instrument dat het leven van vele duizenden vrouwen en kinderen zal redden.

Als hij 77 is wordt hij benoemd tot leraar in de ontleedkunde.

Men heeft beweerd dat Palfijn in de grootste armoede gestorven is. Dat klopt niet. Het is wel juist dat hij, zoals zo veel grote geleerden, zeer sober leefde. De notariële akte die opgemaakt werd na zijn overlijden liegt er niet om wanneer zij de inventaris geeft van wat er stond op het kamertje dat hij huurde in een huis in de Kammerstraat: "een kleerkasken, een tafelken, een lessenaere, ende differente boeken in een lijnwaadmandeken".

Hij werd begraven op het kerkhof vóór de St-Jacobskerk en tijdelijk vergeten. 53 jaar later kwam men tot de conclusie dat de man toch wel verdienstelijk geweest was en men onthulde een gedenkplaat in de St-Jacobskerk. Nog een jaar later kwam men tot de conclusie dat hij zéér verdienstelijk geweest was en men richtte in dezelfde kerk een 2e gedenksteen op. 222 jaar na zijn dood kreeg hij hier tenslotte zijn standbeeld in de schaduw van de Bijloke.

21 April 1783

De houten schragen waarop het Groot Kanon rustte worden vervangen door arduinen voetstukken.

21 April 1784

Het Kapittel van St-Pharaïde verhuist van de St-Niklaaskerk naar de gewezen Jezuitenkerk in de Volderstraat.

De kerk stond aanvankelijk op het St-Veerleplein, door oude Gentenaars toch nog altijd beter bekend als "de Pharaïeldeplaatse".

Deze hofkapel van de Graven van Vlaanderen werd in de 14e eeuw verheven tot een collegiale met een kapittel van 12 kanunniken.

In 1423 was de instelling zeer verarmd door de overstromingen die gans Zeeuws-Vlaanderen onder water zetten en de polderindijkingen van de Pharaïldeheren vernietigden. Toch mochten de kanunniken niet klagen want ze werden vertroeteld door de Graven van Vlaanderen. Ze genoten allerlei voorrechten en vrijstellingen; zo waren zij o.m. ontslagen van de belastingen op wijn en bier en zo iets was in die tijd toch altijd graag meegenomen.

Keizer Karel, en als ge over hem klachten hebt moet ge er niet mee naar het Kapittel van St-Veerle trekken want dan zit gij aan het verkeerde adres, de Keizer dus had bepaald dat de proost, de deken en de 12 kanunniken 150 hectoliter wijn en 372 tonnen bier, allen vrij van belastingen, in hun kelder mochten opslaan. Deel dat door 14 en ge zult begrijpen dat, mochten de kanunniken nog geleefd hebben, zij volgend jaar de Keizer niet zouden herdacht hebben, maar feestelijk gevierd.

De Calvinisten braken hun kerk af en lieten op de plaats woningen bouwen. Na de val van de Calvinisten waren het de huizen die afgebroken werden en kwam er een nieuwe kerk.

In 1614 werd het Kapittel overgebracht naar de St-Niklaaskerk. De kerk op het Veerleplein, herleid tot een kapel, werd zo vervallen dat men ze in 1736 moest afbreken.

Het was Jozef II die het Kapittel de toestemming verleende om gebruik te maken van de oude Jezuïetenkerk. Danig lang konden zij daarvan niet genieten want de Fransen kwamen daar definitief een stokje voor steken.

21 April 1800

Voor de eerste maal verschijnt in de "De Gazette van Gend" een rubriek gewijd aan geboorten, huwelijken en sterfgevallen.

In het nummer van 1 Floréal, jaar VIII (21 April 1800) kunnen wij lezen: "In de laatste decade zijn binnen deze commune geboren 29 jongens en 23 meiskens, gestorven 39 manspersonen en 24 vrouwspersonen; getrouwd tien paeren, te weten...

21 April 1859

Dood te Gent van Mathias Wolters.

Hij werd geboren in Roermond op 17 Maart 1793.

Deze Hoofdingenieur en Directeur van Bruggen en Wegen van Oost-Vlaanderen bouwde in 1841-42 het Bisschoppelijk Paleis.

Bouwde ook nog kerken in o.m. Sint-Denijs-Westrem, Heusden, Terneuzen.

Hij werd begraven op het Campo Santo.

21 April 1882

Dood te Gent van Karel Antheunis.

Deze orangistische advocaat, adjunct van Metdepennigen, werd in Gent geboren op 11 September 1802.

Hij was betrokken bij de mislukte staatsgreep van 2 Februari 1831. Hij werd terdood veroordeeld maar kon vluchten. Hij kwam terug naar Gent in 1840 en was hier verschillende jaren liberaal gemeenteraadslid. De Antheunisstraat aan de Vijfwindgatenstraat werd genoemd naar hem en zijn broer Alfons.

21 April 1889

De bakkerij van de "Vooruit" verhuist van het Garenplaatske naar de Nijverheidslaan.

In 1880 kwam er ruzie in de in 1873 gestichte "Vrije Bakkers" omdat de socialistische leden er te weinig in de pap te brokken hadden. 150 leden verlieten de "Vrije Bakkers" en stichtten een eigen coöperatieve bakkerij. Het eerste baksel kwam in 1881 uit de oven van "Zacheus" in het St-Gillisstraatje. In 1883 werd verhuisd naar het Garenplaatske waar een jaar nadien de bakkerij in gebruik genomen werd. Een foto van de bakkerij op de Nijverheidslaan (die in 1942 herdoopt werd in Nieuwe Vaart) kan gezien worden in "Waar is de Tijd?" - N° 12 -p. 279.

Hugo COLLUMBIEN

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

In "De Gazet van Gent" van 18-2-1923 verscheen een artikel van de hand van Alfons Van Werveke over

DE SPIEGELHOFSTRAAT

12 October 1903 besloot het College van Burgemeester en Schepenen dat de naam *Spiegelhofstraat* zou gegeven worden aan de straat die van de *Winteruinstraat* naar de *Nieuwe Wandeling* loopt, dit ter herinnering aan het *Spiegelhof*, dat destijds niet ver van daar lag.

Het *Spiegelhof* was een buitengoed, dat sedert 1752, met zijn tuin, den hoek vormde van de huidige *Nieuwe Wandeling* en de *Coupure links*. Wij zeggen na 1752, omdat de *Coupure* eerst dan is gegraven en dat zij den aanblik van de wijk, die ze doorsneed, sterk heeft gewijzigd, evenals de grens van de eigendommen. Het *Spiegelhof* liep langs den voet van de vesting, die de *Nieuwe Wandeling* is geworden, en had den vorm van een trapezium. Het gebouw, heden ten dage betrokken door den heer Delfosse, dat men door een hek ziet op de *Coupure links*, werd gebouwd op het einde van de XVIIIe eeuw, nagenoeg op den grond, waarop zich het oorspronkelijk gebouw bevond.

Gaan wij achteruit tot in den tijd dat de *Coupure* nog niet gegraven was. De

vesting liep voort langs de huidige *Contributiestraat* tot aan de *Brugsche-Poortstraat*. Achter deze stonden er zeer weinig huizen. Van de *Hoogstraat* ging men naar het *Spiegelhof* langs de *Coupurengang*, nieuwen naam van *Ingeland ten Trappen*. Nagenoeg op het huidige einde dier straat stond een gemetselde poort, die de met boomen beplante dreef sloot welke naar het buitengoed liep. Geheel het eigendom was omringd door een breede gracht, en de woning, in den hoek naar de stadszijde, was nog eens door water omgeven. Het *Spiegelhof* was een leen, dat afhing van het leenhof van Sint-Baafsabdij. In 1269 behoorde het aan Godfried van den Huse. Op het einde van de XIVe eeuw was het eigendom van Jan uten Spiegghels, wiens weduwe, Virginia ser Juris, het in 1394 verkocht aan Willem van Munte, bevelhebber van het Hospitaal van Sint Jan van Jeruzalem in Vlaanderen en broeder van den kapitein van 's Gravensteen. In de verkoopakte wordt het goed geheeten *ten Spiegelhove*, blijkbaar naar den naam van den vroegeren eigenaar. *Spiegelhof* is dus zooveel als *hof* van de familie *uit den Spiegel*. In het midden van de XVe eeuw is 't de familie Ser Sanders, die er eigenares van is, en ze is het nog in 1602. In 1700, 28 Maart, bij het overlijden van den derden Schepen van der Keure, Her Frederik Frans Volcaert, wordt deze vermeld als heer van Welden, van Sarlardinghen, van Spiegelhove, enz. In 1738 is 't zijn kleinzoon Frans Frederik Jozef, die eigenaar wordt na den dood van zijn vader. Het "huis van plaisance" wordt dan bewoond door Her Karel Ser Sanders, markies van Luna, als huurder, voor de som van 25 pond grooten.

Op het einde van de XVIIIe eeuw behoorde het *Spiegelhof* aan den goudsmid Jozef Bruers, die er het gebouw met het torentje deed oprichten, waarvan hooger sprake, en die er zeldzame vogels kweekte. De grachten bevolkte hij met een groot getal watervogels, die aldaar veel wandelaars lokten. Jozef Bruers werd op 31 October 1781 als leerjongen aanvaard bij Frans de Stuyver, en na zijn proefstuk te hebben gemaakt en als meester te zijn aanvaard, vestigde hij zich in de *Korte Munt*. Lang oefende hij het goudsmidsambacht niet uit, want hij had het al opgegeven in 1797 of 1798. In het register van het Kadaster van 1809 wordt hij vermeld als eigenaar van het *Spiegelhof* en rentenier te Oost-Eekloo.

Het *Spiegelhof* werd in 1838 eigendom van de harmoniemaatschappij Sint Cecilia, die er een zeer groot lokaal deed bouwen langs de *Nieuwe Wandeling*, naar het ontwerp van L. Minard. Het kostte 85.000 fr. en werd ingehuldigd 23 Augustus 1840. Reeds het volgende jaar werd de maatschappij ontbonden en het gansche eigendom, in 1847 openbaar verkocht, en werd afgeslagen voor de geringe som van 55.000 frank. De groote zaal werd sedertdien gebruikt als danszaal voor de werkersklas en men gaf er soms groote concerten, meetingen, tentoonstellingen, prijsuitdeelingen. Een dertigtal jaar geleden werd ze gesloopt en vervangen door een reeks huizen. Van het *Spiegelhof* der XVIIIe eeuw blijft nog alleen over het kleine gebouw door Bruers opgericht.

A. VAN WERVEKE

BIBLIOGRAFIE

In G.T. nr. 2, p. 111 van dit jaar kondigden we het verschijnen aan van het boek **"Trams in Merelbeke"** van de auteur Erik De Keukeleire.

Dit fraai gedrukt boek is het 1e Deel van een reeks onder de titel **"Het Openbaar Vervoer in de Provincie Oost-Vlaanderen"**.

Aangezien het 1e Deel eindigt in 1921 voorziet de auteur voor de besproken lijnen een vervolg dat zal gaan over de periode 1921-1955. Dit 2e Deel mag verwacht worden eind 2000.

Onze Gentse lezers mogen zich niet blind staren op de naam Merelbeke. Aangezien twee van de vier besproken lijnen in Gent vertrekken gaat een groot stuk van de geschiedenis over onze stad. En het zijn niet altijd fraaie bladzijden. Alhoewel, bij het lezen ervan zullen de erin naar voor gebrachte argumenten pro en contra van huiseigenaars, handelaars, neringdoenden en openbare diensten - zeg maar de politiek - ons zeer bekend in de oren klinken. Op dat punt is er weinig veranderd in dit apenland. Wie zich het gehakketak en het getouwtrek herinnert op de marathonzitting van de ministers van Landbouw van de Europese Unie bij het opstellen van de Europese Landbouwbegroting, waarbij voor iedereen het leidmotief was: hoe betaal ik het minimum en hoe ontvang ik het maximum, moet mooi in het boek eens het gedrag van de gemeente Merelbeke inzake haar financieel aandeel in de aanleg van de lijnen op nalezen. Niets nieuws onder de zon dus, maar wel amusant. Wat ook onder de noemer amusant valt zijn de dagbladsprokkels betreffende de tramperikelen bij de reizigers in het verkeer. Dit is het zout dat maakt dat het boek goed en prettig leest.

Het boek is verkrijgbaar bij de auteur Erik De Keukeleire, E-3-plein 93, 9050 Ledeborg. Zijn bankrekeningnummer is 891-5340445-23.

Prijs van het boek voor 288 blz. waarin meer dan 100 foto's, tekeningen en grafieken op A4-formaat bedraagt 1.150 fr. + 150 fr. portkosten.

Telefonisch kunt u de auteur bereiken op (09)230.47.05 (na kantooruren).

A.V.

In "Gh. Tyd." 1999 - N° 1 - p. 46 kondigden wij de nakende verschijning aan van een nieuw boek van Marcel De Bleecker.

Dit boek met de titel "Binnen de poorten van Gent" is nu verschenen en beantwoordt volledig aan de hoge verwachtingen die wij er in stelden.

Het is een kanjer van een boek geworden. Formaat: 19 x 26 cm. Niet minder dan 378 bladzijden en - val niet omver - 631 (!) afbeeldingen. (Wij hebben ze geteld).

Wij kunnen ons voorstellen dat voor een beginnende heemkundige een dergelijk boek moet overkomen als een Encyclopedie over de geschiedenis van Gent. Dat is het natuurlijk niet, dat kan niet, maar er staat enorm veel in. Niet

alleen over de poorten van Gent, maar -zoals de titel het zegt - over al wat er binnen ligt van gebouwen, instellingen, waterlopen.

Het boek is een boeiende wandeling door het Gent van toen. Wat komen wij er allemaal tegen? Abdijen, kloosters, kerken, wapengilden, neringen, godshuizen, hospitalen, begijnhoven, markante gebouwen, markten, pleinen, kazernes, enz.

Wilt gij iets meer weten over de Graven van Vlaanderen waarmee de Gentenaars zo dikwijls in ruzie lagen, of over de bisschoppen van Gent? Ge vindt het allemaal in "Binnen de poorten van Gent".

De fotoreproductie was in handen van Willy Devos, die vroeger reeds zijn competentie bewezen heeft op dit gebied.

Prijs van dit boek dat toch iedere Gentse heemkundige graag in zijn bibliotheek zou willen hebben: 1.580 fr. In Gent aan huis bezorgd mits een supplement van 50 fr. Betaalt men een supplement van 250 fr. dan wordt het aangetekend verstuurd.

Te storten op Rekening Nr. 063-2137740-89 van de auteur Marcel De Bleecker - Verdoncklaan 40 te 9050 Gentbrugge.

Duur? Neen, natuurlijk niet, dit is geen commerciële uitgave, men zou het eerder een filantropische kunnen noemen.

En reken zelf maar eens uit. Als men tegenwoordig een oude postkaart van Gent kan kopen aan 20 fr. springt men een gat in de lucht van "contentement" voor dit buitenkansje. Vermenigvuldig dat eens met 600. Compris?

Verdere inlichtingen te bekomen bij de auteur op het Nr. 09.230.80.27. Een goede raad: wacht niet te lang, dergelijke boeken worden niet herdrukt.

Nog een veel grotere kanjer van een boek dan het vorige is het door het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen in samenwerking met het AMSAB uitgegeven "**Begeerte heeft ons aangeraakt**".

Wij zegden een kanjer van een boek, maar bestaat er een ander woord voor een boek dat 1,850 kilogram weegt, een formaat heeft van 21 x 29 cm., 500 bladzijden telt en honderden illustraties (ook in kleur) bevat? Het wordt omschreven als "een inleiding op een verhaal van socialisten, sekse en seksualiteit in België".

Dit document in een noodzakelijk korte rubriek bespreken is ondoenlijk. Wij moeten er ons toe beperken te vermelden dat het 15 hoofdstukken bevat die geschreven werden door 15 verschillende auteurs. Enkele van de behandelde onderwerpen zijn: de vrouwenbeweging in de 2e helft van de 19e eeuw, visie van de socialisten op gezin, huwelijk en seksualiteit, reglementering op de vrouwenarbeid, de seksualiteitbeleving van arbeiders, houding van de socialisten tegenover abortus en anticonceptie, prostitutie en geslachtsziekten, afwijkend seksueel gedrag, seksuele voorlichting, enz.

Dit document kost 800 fr. en het kan niet anders of dit moet ver beneden de kostprijs liggen. Uitsluitend te bekomen bij het AMSAB, Bagattenstraat 174.

Sommige lezers zullen zich misschien afvragen: wat heeft een dergelijk boek met "Ghendtsche Tydinghen" te maken? Wel, als het over socialisme gaat, kan Gent nooit ontweken worden.

"Waar is de Tijd?" N° 17 - "1350 jaar Gentenaars en hun vrouwen".

Status en levensomstandigheden vroeger - Vrouwenrechten - Ledige wijven (hoeren) - Heksen - Onderwijs voor meisjes - Vrouwen gedurende de oorlog - Stemrecht.

"Waar is de Tijd?" - N° 18 - "1350 jaar Gentenaars en hun vervuilers".

Milieuproblemen vroeger - Situatie vóór de industrialisatie - Hoe zag de stad er uit, de waterlopen? - Moorkinderen - de Mestpacht.

In deze serie hier en daar toch wel kleine foutjes in de tekst, maar steeds interessant wegens de talrijke mooie foto's.

Pro memorie: 160 fr. in de boek- en dagbladhandel.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Van de heer **Piet Cassiman** ontvingen wij een antwoord op de vraag van de heer **A.K. Evrard**:

"QUYO, Daniël Alexander woonde te Ledeberg in de Van Lokerenstraat.

°Gentbrugge 9/9/1865 †Ledeberg 28/10/1924.

Vader van 2 kinderen: Jozef en Diane.

Was de zoon van Joseph Daniël Quyo °1820 - †1881 en Marie Claeys °1825 - †1885, dochter van Josephus en Rosalie Johanna Poelman.

Kleinzoon van Josephus Quyo en Francisca Cnockaert die 3 kinderen hadden:

1. Joseph Daniël (boven) 2. Josephine, gehuwd met Alexander De Vigne 3. Malvina gehuwd met Pierre De Vigne die de ouders waren van Paul De Vigne.

Vraag van de heer **Roger Vermeulen** (Destelbergen).

"Met interesse heb ik het artikel gelezen over de schrijfster May Sarton, vroeger te Wondelgem wonende in een kasteeltje op het terrein van het huidig "Belgian Wood Center".

Mijn interesse komt voort uit het feit dat mijn ouders in kennis waren met een der laatste bewoners van dit domein in 1938-39-40.

Graag had ik iets meer vernomen over deze laatste bewoners waarvan ik de familienaam niet ken. De dochter noemde waarschijnlijk Simone. Van deze

heb ik wel een paar foto's, samen met mijn ouders genomen in het park van het domein. Is het mogelijk dat het gaat om een "kostersfamilie" uit Wondelgem?

In verband met de vraag over de Vijf Windgaten schreef de heer **Dolf Temmerman** (Schellebelle) ons een brief op 3-12-98.

Op 22-4-99 kreeg hij deze brief die wij nooit ontvangen hebben terug van het Postkantoor Wichelen 1 met de mededeling dat wegens onvoorziene omstandigheden deze correspondentie pas nu kon uitgereikt worden.

Rap is anders natuurlijk, alhoewel dit op verre na geen record is.

In deze brief kwamen verschillende verwijzingen voor naar de Vijf Windgaten, maar de vraag "Waar is dat vijfde windgat naartoe, in de iconografie komen wij er immers maar vier tegen", blijft dus nog altijd onbeantwoord.

Vraag van de heer **Jacques Lavrillé**:

"In het artikel over Van Hulthem (Gh. T. 1999 - N° 2 - p. 107 - Gentse memoriedagen) lees ik dat de man o.a. bibliofiel was en tussen 1820 en 1830 jaarlijks 7.000 à 8.000 goudfranken uitgaf voor het inbinden van zijn boeken.

Kan iemand mij vertellen met welk bedrag dat hedentendage zou overeenkomen?"

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van **Mevrouw R. De Vriendt-Mores** ontvingen wij het volgend schrijven: "Betreft "Papinne" in artikel over de windmolens buiten de Brugsse Poort door Dr. Paul Huys.

Alvorens in 1641-42 Joos Praet eigenaar werd van de Papinne, was deze molen in eigendom en uitgebaat door de familie Goetkin (Goedkint): molenaars en bakkers.

De oudst bekende eigenaar in deze familie was 1) Willem Goetkin (Goetkint) circa 1465-70. Hij was ook bakker in het huis "de Ketele" (gelegen tussen de St-Niklaaskerk en het Stadhuis), dat zijn eigendom was.

Mogelijks was deze Willem een kleinzoon van Jacop Goetkindt die in 1435 deken van de nering van de molenaars was.

Een zoon van Willem: 2) Pauwels °ca. 1495 erfde de Papinne en de bakkerij. Na zijn overlijden vóór maart 1579 verkocht zijn dochter Joosyne haar aandeel in de molen aan Jooris Goetghebuer. Een zoon van Pauwels = 3) Jan °1520-1525 zette het molenaarsberoep verder, doch verkocht zijn deel in de molen in 1583 aan zijn enige zoon Pieter. 4) Pieter Goetkindt, 4e molenaar en bakker

gevestigd in de Burgstraat (naast het Wezenhuis voor meisjes).

Moest aanvankelijk de opbrengst van de Papinne delen met Jooris Goetgebuer, doch in 1593 slaagde hij erin volledig eigenaar te worden van dit bedrijf. Deze Pieter had minstens 8 kinderen, zijn zoon = 5) Pieter °ca 1590-1600 die zijn vader als molenaar opvolgde. Zijn broeder Gillis °ca. 1595-1600 was gehuwd te Gent in 1625 met Tanneken Palynck (Palinck). De Palyncks, net als de Goetkins, waren bakkers en soms ook molenaars. Damiaan Palynck was op het einde van de 16e eeuw eigenaar van de molen "de Keiserinne" gelegen op de Ekkergermse Vesten. Na deze 5 Goetkinds die van vader op zoon eigenaar waren van de Papinne, werd deze familie blijkbaar in het molenaarsambacht niet meer aangetroffen.

Deze gegevens komen uit een artikel (met bronnen) verschenen in Ostendiana IV, Oostende 1982, uitgave V.V.F. Oostende "De Gentse voorouders van burgemeester Julien Goetkint uit Oostende", J. De Vriendt.

Verder schrijft zij nog i.v.m. het artikel over May Sarton: "In "Lago Maggiore" verwijst Johan Daisne even naar May Sarton. Hij moet haar gekend hebben ten huize van Elise Verwest, echtgenote van Robert Aerens (kunstschilder) en waarover Daisne in vermeld boek schrijft."

De heer **Eddy Levis** schrijft ons:

HET WOORD EN HET GERECHT "LUTSEPOEPE" (nr. van 15 maart 1999, p. 97/98)

dhr. W.L. Braekman schrijft: *"In ons vorig nr. van dit tijdschrift heeft E. Levis aan de term lutsepoepe enige regels gewijd en gepoogd dit wel wat wulps klinkend woord te verklaren en het gerecht te beschrijven dat er te Gent in de eerste wereldoorlog mee werd aangeduid."*

Men dicht mij hier bedoelingen toe die er in het geheel nooit geweest zijn. Ik heb helemaal **niet** gepoogd het woord "lutsepoepe" te verklaren. Ik heb enkel het getuigenis van Alfred Van Eetvelde uit Lokeren aangehaald die in 1916 als 16-jarige jongen door de Duitsers opgeëist werd en die de pap van gesmolten boter en meel beschrijft als **"een soort** wiegelwaggelend smeersel **een soort** dikke boterpudding of lutsepoepe."

Lutsepoepe werd hier enkel en alleen gebruikt in de betekenis van specie die de eigenschap heeft te wiebelen, te klutsen, te lutsen, te waggelen, te lillen, te klotsen, te tintelen, te beven, te schudden, te trillen, te vibreren, te bibberen, of snel heen en weer te bewegen zoals gelei, pudding, "pâte de jujube", mals vlees, dunne stoelgang, of... een jong achterwerk, zelfs het geluid dat men hoort als men er op klopt is gelijkend. De betekenis van dit woord is dan ook zo doorzichtig, dat daarbij alle verdere uitleg overbodig is. Ik gebruik het woord vandaag zelf nog vaak in de zin van: *"Moet er nog iemand een beetse van die lutsepoepe hên?"* als ik het bvb. over een vanillepuddinkje heb, of "Dat es moar

een lutsepoepe" als iets niet consistent genoeg klaargemaakt is. Dat er plaatselijke "lutsende" gerechten bedacht zijn met het epitheton "lutsepoepe" en als dusdanig in de plaatselijke culinaire woordenschat blijven rondhangen zijn, lijkt mij de evidentie zelve. Wat minder evident is en zich toch maar al te vaak voordoet is dat de betekenis die daar in een bepaalde straat, wijk, stadsdeel, gemeente, streek of sociale klasse aan gegeven wordt, steeds tot absolute norm verheven wordt alsof men er alleen d  ar het monopolie of de alleszalmakende betekenis van in pacht zouden hebben. Vooral de emotionaaliteit waarmee mijn zegspersonen hun stelling verdedigden als zij   en van de vele betekenissen van een begrip als het enige juiste trachten te verdedigen, was markant. Als men mij bvb. de bereiding van hutsepot of vlaai omschreef, was het recept van moeder of oma steeds het enige echte. Al de rest was nep... Dat de door mijn zegsman beschreven boterspecie de enig mogelijke manier zou zijn om lutsepoepe te bereiden staat nergens in mijn artikel te lezen, noch zoals dhr. Braekman mij toedicht, dat het *"zijn ontstaan zou te danken hebben aan de in W.O.I heersende voedselschaarste"*.

"Wellicht was het alleen plaatselijk of tijdelijk in gebruik" schrijft dhr. Braekman. Zeker zal dit woord op het einde van de 19de eeuw al in gebruik geweest zijn en waarschijnlijk zelfs veel vroeger, zo bvb. als naam van de beschreven soep of allerlei met slachtafval bereide gerechten **en van nog vele andere klutsende gerechten**.

De lutsepoepe die dhr. Braekman beschrijft was mij ten andere bekend. *"Of peizen ze misschien da k'ik lutsepoepe in mijn h  sses zitten h  n?!"*

Sans rancune

BERICHT

Bij het ter perse gaan meldt men ons de nakende verschijning van **"DOCENDE DISCIMUS LIBER AMICORUM ROMAIN VAN EENOO"**.

Dit najaar zet Professor Romain Van Eenoo een punt achter zijn onderwijsactiviteiten aan de Universiteit.

Bij deze gelegenheid zullen zijn collega's en alumni hem dit Liber Amicorum aanbieden. Niet minder dan 50 vakgenoten stellen het op prijs een bijdrage te leveren.

Het boek dat ongeveer 1.000 bladzijden zal bevatten wordt geredigeerd door Jan Art en Luc François.

Bij het verschijnen van dit nummer is, jammer genoeg, de voorintekenperiode verstreken.

Het boek zal 2.500 fr. kosten, verzendingskosten (120 fr.) niet inbegrepen.

Voor alle verdere inlichtingen kan men zich wenden tot Professor Jan Art - Blandijnberg - 5e verdieping. Tel: (09)264.40.02.

OUDE JAARGANGEN VAN "GHENDTSCHET YDINGHEN"

Volgende losse nummers en volledige jaargangen zijn verkrijgbaar tot uitputting van de voorraad.

1973 nrs.	3-11-12	
1974	6	
1975		Voll.
1976	4	
1977	2-3-4-5	
1978	1-2-3-4-5	
1979	1-2-3-4-5	Voll.
1980	1-2-3-5-6	Voll.
1981	1-3-4-5-6	Voll.
1982	2-3-4-5-6-Bijl.	Voll.
1983	1-2-4-5-6	Voll.
1984	1-2-4-5-6	Voll.
1985	1-2-3-4-5	Voll.
1986	1-2-5-6	Voll.
1987	1-2-4-5-6	Voll.
1988	1-2-3-5-6	Voll.
1989	1-2-3-5-6	Voll.
1990	1-3-4-5	Voll.
1991	1-2-3-4-6	Voll.
1992	1-2-4-5-6	Voll.
1993	1-3-4-5-6	Voll.
1994	1-2-3-5-6	Voll.
1995	1-3-4-5-6	Voll.
1996	1-2-4-5-6	Voll.
1997	1-3-4-5	Voll.
1998	1-2-4-5-6	Voll.

Prijs per afzonderlijk nummer: 70 fr.

Prijs per volledige jaargang: 400 fr.

Deze kunnen afgehaald worden elke zondag tussen 10 en 12 uur in het Documentatiecentrum (behalve in juli en augustus en op wettelijke feestdagen).

Is eveneens te koop in het Documentatiecentrum of via onze postrekening:

- boek "Dat was een tijd!" door John Flanders - 900 fr.

Bij verzending 155 fr. bij te betalen.

- plattegrond van de stad Gent door B.J. Saurel (1841). Getrouwe copie van het origineel - 120 fr.

Plattegronden kunnen niet verzonden worden per post.